

Sporočamo žalostno vest

PREDVSEM ZARADI ZAHTEV PO DOSLEDNEM URESNIČEVANJU DOLGOROČNEGA STABILIZACIJSKEGA PROGRAMA, NE PA ZARADI POGOJEV, KI SMO JIH SPREJELI V POGAJANJIH Z MEDNARODNIM DENARNIM SKLADOM, SE BODO RAZMERE V GOSPODARSTVU, S TEM PA TUDI POLOŽAJ DELOVNIH LJUDI ZAOSTRILE. VENDAR SE JE TREBA Z DEJSTVI IN RESNICO SPRIJAZNITI IN BI BILO ZATO POPOLNOMA NESMISELNO TARNANJE NAD TEM, DA NAS KDO IZSILJUJE, ČE PA VSI VEMO, DA JE PLAČEVANJE PRETEKLIH NAPAK PAČ TEŽAVNA REČ.

Žalujoci

 Siudirt

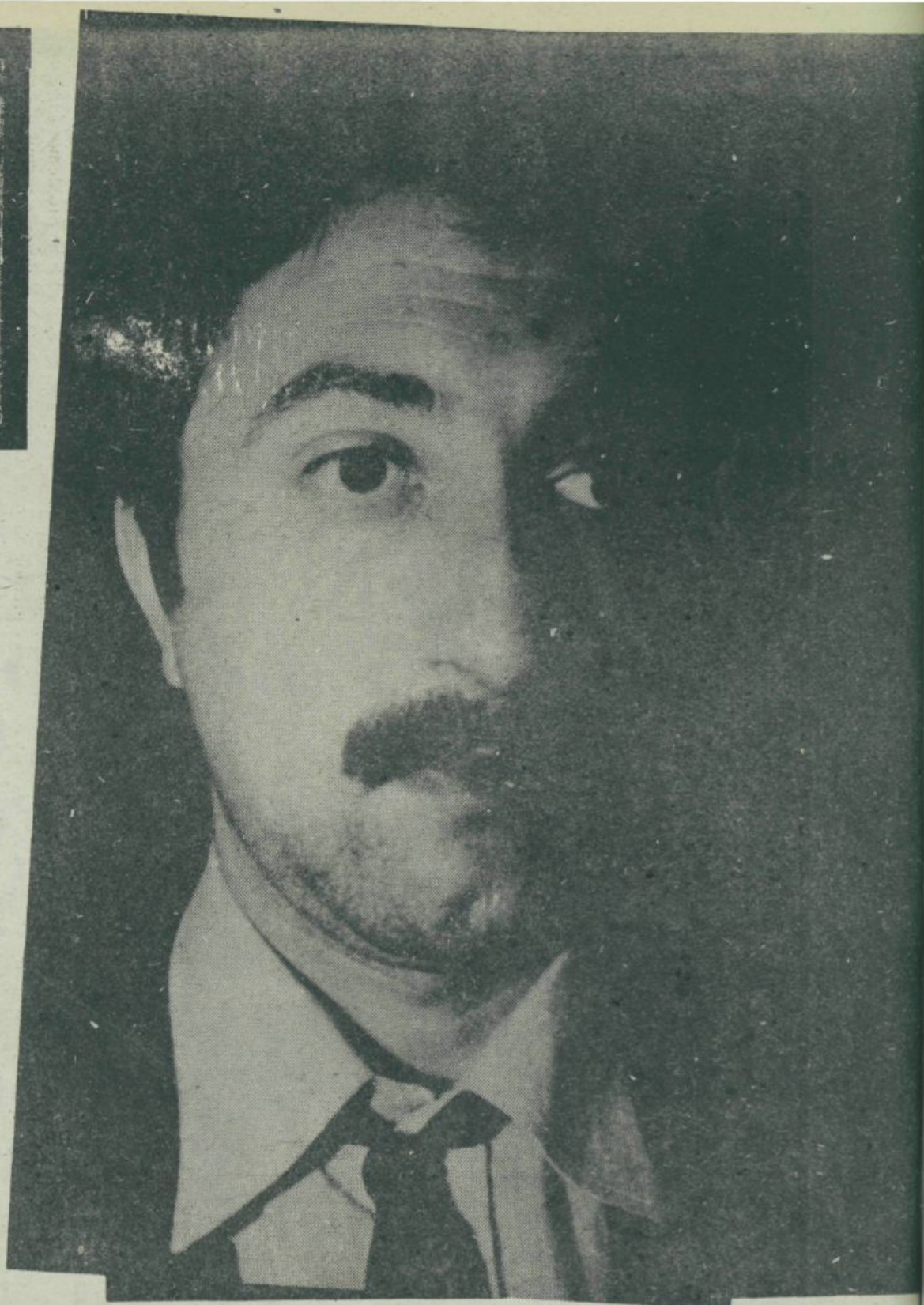

Zvijenzki opus dela in misli našega voditelja tovariša Tita so bile, so in bodo vodnjak, iz katerega jugoslovanska mladina črpa moči v nenehnem boju za to, kar označuje tudi pridevnik socialistična v imenu njene organizacije. To so bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, oblast delavskega razreda in razvoj socialističnega samoupravljanja. Zato UK ZSMS Ljubljana meni, da kot del jugoslovanske mladine in njene organizacije ne sme in ne more mirno pristajati in soglašati s postopki nekaterih sil v naši družbi, ki z mistifikacijo, vulgarizacijo in milo rečeno norčevanjem iz njegovega življenja in dela, poskušajo uveljaviti svoje partikularistične interese.

Kot zunanji izraz diferenciacije in protesta proti takemu odnosu do revolucionarne preteklosti in sedanjosti naše skupnosti ter do tovariša Tita, se je UK ZSMS Ljubljana odločila, da s svojo delegacijo ne bo prisostvovala prireditvi ob dnevu mladosti, če se ne bo spremenil koncept prireditve. Tovariš Tito je bil prevelik človek, da bi zaradi interesov nekaterih moral postati majhen bog.

(sprejeto na zasedanju UK ZSMS Ljubljana v četrtek, 1. 3. 1984)

na rob osnutku programa za letošnje prireditve ob 25. maju

studij

Casopis študentov Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani I. Izdaja UK ZSMS, Ljubljana.

Uredniški kolegij:
 Tomi Gračanin (glavni urednik), Andrej Klemenc, Igor Lukšič, Mojmir Ocvirk, Samo Škrbec, Dejan Venič, Iztok Vilič (odgovorni urednik)

Oblikovanje in tehnična ureditev:
 Andrej Kocjan in Robi Starec

Lektoriranje: Samo Koler

Tajnikovanje: Nela Malečkar

Distribucija: Jure Hawlina

Naslov uredništva: Kerstnikova 4, Ljubljana, telefon: 319-496

Izdajateljski svet: Ludvik Horvat (predsednik), Andrej Lukšič, Zoran Kariž, Aleš Kardelj, Bojan Klenovšek, Robert Škrlič, Primož Hainz, Matjaž Jevnišek, Igor Lukšič, Andrej Klemenc, Mojmir Ocvirk

Tisk: Tiskarna Ljudska pravica. Priprava: IBM Dnevnik.

Naklada: 5000 izvodov, cena posamezne številke je 12 din. Naročnina za šol. leto 1983-84 za dijake in študente 100 din, za ostale posameznike 150 din, za institucije 200 din.

Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421-1-70, z dne 22. januarja 1973.

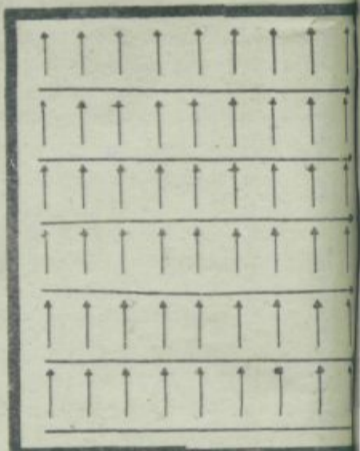
Javni sestanki uredništva so ob torkih ob 20. uri.

bolje. Morda je to res, kljub temu pa predlagamo, da razbremenimo nekatere skupine gospodarstvenikov in politikov, ki so se sedaj prisiljeni odločati v našem imenu in v naše dobro ter tako omogočimo širokim ljudskim množicam, da se pravilno oz. napačno odločajo in temu primerno dobro ali slabo živijo. Za napake v preteklosti (nekaterih), ki jih (od)plačujemo danes (vs), smo vse manj navdušeni. Bojimo se še kakšnega dokaza, ki bo potrjeval tezo, da se zgodovina ponavlja. Seveda mislimo predvsem na pogodbo, ki jo je podpisal predsednik predsedstva SFRJ Mika Spiljak v ZDA in »sporazum« SFRJ z Mednarodnim denarnim skladom.

Stabilizacije, ki bi hkrati pomenila krepitev države in njej pripadajočih institucij s povečevanjem restriktivnih, represivnih, nadzornih in intervencijskih posegov v vsakdanjo politično in gospodarsko delovanje, ne podpiramo. Nadaljnega razvoja samoupravljanja in socialistične demokracije gotovo ne bomo pospešili z zgoraj naštetimi, vsepogostejšimi načini ukrepanja.

Eno zaokroženo obdobje Tribune, to lahko zdaj že rečemo, je za nami. Kako se je razlikovala od ostalih in kakšno mesto bo imelo v »zgodovini« izhajanja Tribune tu ne bomo ugotavljali. Lahko samo rečemo, da je treba pozitivno tradicijo Tribune nadaljevati. To pa pomeni kritičen pristop k obravnavanju vseh družbenih vprašanj oz. skozi opcijo študenta in njegovega položaja v družbi in skozi njemu pripadajočo (sub)kulturo je treba ponuditi (alternativno) rešitve obstoječih in na novo porajajočih se družbenih pritislovi.

I.V.

Turistični vodič

jemo problem financiranja občutljivih dejavnosti (odeepitev SS od SC), po drugi strani pa ustvarjamo režim študija, ki bo večini študentov onemogočil kakršnokoli redno (organizirano) občutljivo dejavnost. Kakor koli že, osnutki VIPov so narejeni. Mnenja smo, da bodo še tako dobro izoblikovani programi zbledeli pri izvajanju, če ne bomo zagotovili ustreznih materialnih in kadrovskega področja ter bistveno spremenili položaj študenta v vzgojnoizobraževalnem procesu. V graditvi za razpravo o položaju in organiziranosti mladih, ki jo je pripravila UK ZKS, lahko preberemo: »Današnje stanje je takšno, da so ostali učitelji in študentje vsak na svoji strani. Učitelj predava, študent posluš in zapisuje ter študira za izpit. Med njima pa je v času poteka tega procesa malo ali nič ustvarjalnega sodelovanja. Stvarna preobrazba takih odnosov pomeni preobrazbo Univerze. Res je, da ustvarjalni odnos zahteva od enih in drugih povečan ustvarjalni napor. Sedanje stanje je, resnici na ljubo, najbolj ugodno tako za učitelje kot za študente.«

Če bi bila zadnja misel resnična, bi bilo odveč vsako pretegotvanje za reformo visokega šolstva. K sreči pa so študentje in učitelji »razcepjeni« v svojih predstavah o visokem šolstvu. Postavljamo se na stran (kot kaže) maloštevilnih, ki se konkretno angažirajo za korenito spremembo tako študijskega procesa kot tudi položaja Univerze v družbeni produkciji.

Tribuna seveda ne more mimo aktualnih političnih in gospodarskih aktivnosti, ki so obremenjene s stabilizacijskimi okviri. Slišali smo, da so se pripravljali okrogle mize v CD o podružljanju OŠ pošteno tresli pred morebitnimi »izpadi«. In če so se, se se verjetno upravičeno. Čeprav se je zbralo samo »mirljubno« občinstvo, je bilo iz diskusij razbrati preteči plaz problemov materialnih in kadrovskega; družbenoekonomski položaj učiteljev, celodnevna OŠ..., ki bo marsikaj in marsikoga odnesel s seboj.

Preokupacija naših gospodarskih in političnih vrhov v zadnjem času opravičevanje oz. dokazovanje upravičenosti takšnih ali drugačnih ukrepov. Na vsak način bi nas radi pripricali, da je tisto, kar delajo, edino

Številka Tribune pred vami in verjetno še nekaj prihodnjih je bolj odraz tega, kar lahko novo uredništvo naredi brez razvite mreže sodelavcev in brez ustrezno urejenih odnosov z drugimi mediji, institucijami... nismo zadovoljni. Zlasti slabo pokrivalo nekatera področja študentske (sub)kulture. Pričakujemo, da se bodo razbiliti morebitni predsodki do novega uredništva in da bodo tudi neformalne (alternativne) oblike organiziranja študentov sprejele Tribune kot medij, skozi katerega se lahko izražajo in uveljavijo. Mnenja smo, da področja glasbe, videa, alternativnih gledališč... lahko ustrezno pokrivalo samo »tipi s scene«.

Podobno velja tudi za »ekologiste« in »mironike«. Zadnje čase predstavljajo redko obliko združevanja mladih (in starih) z jasno opredeljenimi cilji. Kakorkoli že, omogočili jim bomo, da pridejo do besede. Kakšen pa je njihov »domet«, se bo pokazalo v kratkem. Osrednjo pozornost bomo posvetili dogajanju na Univerzi. V ospredju so vprašanja VIPov, uredništva, statusa študentskega centra in študentskega servisa, družbenoekonomskega položaja študentov in organiziranosti študentov. Kaže, da je za študente prišla reforma visokega šolstva ob nepravem času. Res je, da je bila inicirana s študentskimi gibanji v letih 68-72, vendar so se medtem stvari bistveno spremenile in najmanj, kar lahko rečemo, je, da je organiziranost študentov v UK ZSMS v krizi in da bo kot taka odigrala stransko vlogo pri preobrazbi visokega šolstva. Organiziranost študentov v UK ZSMS bo Tribuna redno in kritično spremljala. Seveda ne moremo pristati na trditve, da so študentje nezainteresirani, pasivni, oportunisti, skratka, preleni, da bi izkoristili demokratično tripartitno samoupravno organiziranost Univerze. Resno je treba pretresti študijski proces (vse bolj se kaže tendenca, da bi podaljšali srednje usmerjeno izobraževanje v visko šolstvo) pogoje študija (tako kadrovske kot materialne in družbeno ekonomski položaj študentov, da bi ugotovili dejanske vzroke za ne vključevanje v UK ZSMS oz. da bi ugotovili morebitno neustreznost obstoječe oblike organiziranosti študentov, glede na situacijo,

uvo
d
nik

tribun

Problem uhanja predklinike v zelje klinike se vleče že leta, a vedno se ga je skušalo reševati predvsem s premikanjem vstopnih pogojev v 4. letnik. Tokrat se je spremembi pogojev prilopila se razbrementev 3. letnika na račun premaknitve kliničnih predmetov v 4. in 5. letnik. S tem bi se medicince osebno srečal z bolnikom prvič pri pouku v 4. letniku. V pogovoru okoli tega predloga je bilo med drugim povedano tudi to, da sprotno spremljanje vaj in predavanj kliničnih predmetov tudi po tem ne bo možno. Že ob zdajšnji obremenitvi bi študentu za pripravo na vaje in predavanja po našelih visokošolske didaktike normalni 24-urni dan ne zadostoval.

Obremenitev v zadnjih dveh letnikih pa bi se po tem predlogu še povečala. Poleg tega so tu še pogoji za 5. letnik, na katere se bo študent v 4. letniku predvsem usmeril. Povedano je bilo tudi, da obseg znanja treh izpitolov (patološka fiziologija, patologija, mikrobiologija), ki bi bili pogoj za 4. letnik presega eno šolsko leto. Zanimivo je, da se nikoli doslej niso bili pogoj vsi trije izpiti, tudi takrat ne, ko je bil obseg znanja, ki naj ga medicince osvoji, manjši, kot je danes. Sledi lahko znanje zahtevanega znanja na izpiti ali pa manjša prepustnost študentov iz 3. v 4. letnik, čemur sledijo problemi vezani na socialni status študenta.

Izkaže se torej, da problem pouka klinike ni le problem pomikanja pogojev, temveč problem petletnega študija, organiziranja kliničnih predmetov (smiselno predavanje, organizacije vaj itd.) in problemov t.i. sprotnega študija. A najlažje je premikati pogoje gor-dol. V ozadju zaostritve prehoda iz 3. v 4. letnik pa je lahko marsikaj — npr. pritisk na katedro za patološko fiziologijo, da zviša propustnost študentov na svojem izpitu. Poleg navedenega morda še zavračanje trgat novih prišlekov z Medicinske fakultete. Lahko pa vidimo v tem že omenjeno tendenco po krajsanju študija, ki bi bilo v tem primeru smiselno predvsem s finančne strani. Ob novem VIPu na Medicinski fakulteti se odpira še problem sprejema »usmerjenec« ki ne bodo več gimnazijci, na katere je bila in je z novim VIPom fakulteta predvsem pripravljena. Problem, ki bo obravnavan v posebnem članku.

Novi VIP študija na MF ne postavlja na glavo, ohranja že preverjeno, četudi to ni študij, ki bi prispeval k vzgajanju in izobraževanju kritičnih, ustvarjalnih, za svoje delo optimalno usposobljenih medicincev.

Marta Macedoni

sameznimi predmeti in fakultetami. Glede na moje izkušnje so možnosti aktivnega visokošolskega študija s strani študenta še zelo majhne. On sam kot osnova za to ni izvzet. Študijski proces je v stalnem prepletajočem se odnosu z družbenim dogajanjem in položaj študenta v izobraževalnem procesu z njegovim položajem v širši družbi. Tak način študija koristni le tistim (z njihovega stališča), ki jih tako uniformirana množica otopenih, neustvarjalnih študentov, predstavlja ustrezno platformo za njihovo manipuliranje z njimi.

Vse to prihaja na dan ob oblikovanju novega VIPa. Govorim lahko predvsem o medicinskem. Ob oblikovanju novega študijskega programa je bila možnost, da se vanj vključi osnova za graditev ustvarjalnega, intenzivnega, zadovoljujočega študija. To pomeni, da se ne vrti v vsebino posameznih predmetov in usklajenost med njimi, v obliki študija ipd. Pokazalo se je, da znotraj fakultete in zunaj nje prevladuje sila, ki težijo k temu, kar je. Vmes se slišijo »klici vpjročega v puščavo«, a nimajo večje teže in ostajajo samo kliči. Položaj fakultete se je pokazal v pravi luči. In sicer, da je ničev oziroma z drugimi besedami: fakulteta lahko svoje programe oblikuje v zelo omejenih razsežnostih. Meje so ideološkega in finančnega značaja. To je prišlo na dan npr. ob predlogu za šestletni študij — enem od redkih preblikov, ki se je splazil mimo ozkih vrat samoznure.

Je pa v najnovšem VIPu med majhnimi spremembami ena večja — predlog za zoostritev pogojev iz 3. in 4. letnik. (Mimogrede: do zaostritve je prišlo za letošnji 3. letnik, čeprav se pogoji študija zanj niso bistveno spremenili proti prejšnjim generacijam.) Ta predlog opravičujejo predvsem s težavami klinike zaradi zapoznelega osvajanja predklinične patološke fiziologije v 4. letniku.

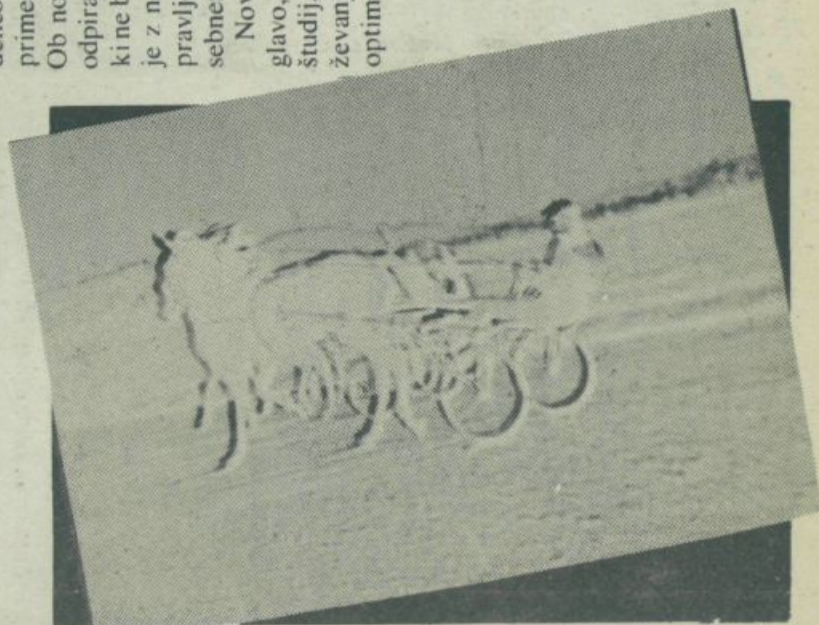

Foto: Roman Kolar

ob novem vipu na medicinski fakulteti

Med prebiranjem predlogov za reformo univerze konec šestdesetih in v začetku sedemdesetih let, dobivam čedalje močnejši občutek zabrisanosti, neobstoja desetih, petnajstih let, ki ločijo današnji čas od takratnega, predvsem pri problemih, ki zadevajo kvaliteto in intenzivnost študija. V formalnem smislu se je marsikaj spremenilo. Študentski interes ima danes vsaj možnost, da se upošteva pri odločanju fakultetnih organov. Študentje lahko vplivajo na potjevanje učiteljev. Zmanjšalo se je število ur posebnih predmetov, a je tedenska obremenitev (30 ur) še vedno močna ovira uresničevanja spornega študija. Klasična predavanja še vedno so in v zadnjem času so tendence, da se zaostri njih obiskovanje, še močnejše. Prodrla so modernejše oblike pouka npr. seminarji, ki pa večinoma ne dosegajo svojega namena in so le še dodatna, neprijetna obremenitev za študenta. Sprotno preverjanje znanja ni pripeljalo do formalizacije izpitolov, temveč do novega zaostrovanja študijskih problemov. Študij je postal dirka od kolovja do kolovja in le še veliki optimisti bi časovno omejeno, površno pridobivanje znanja lahko poimenovali z besedo študij. V kvalitetskem pomenu se tako pridobljeno znanje ne loči od srednješolskega. Študentu se po vstopu v to kolesje, v katerem je točno predpisano kako, koliko in kdaj se učiti, zdrobi njegova individualnost, otopi njegov interes za čim več in čim bolj znati. Na drugi strani se doseže s tako mehaniziranim študijem izvržek programiranih produktov v do glednem času in tendenca je (bila) čim več teh v čim krajšem času. Bila — morda zato, ker ta tendenca logično sledi pospešenemu gospodarskemu razvoju v drugi polovici šestdesetih let, ki za sabo potegne večjo potrebo po kadrih. V boj za čim krajši študij se uspešno vključuje tudi štipendijska politika, čedalje bolj tudi padec življenjskega standarda in obkrožujoča miselnost kot podpirajoči dejavnik prejšnjih dveh.

Za analizo položaja študenta v visokošolskem izobraževalnem procesu ne gledamo le njegovih pravic na papirju, temveč predvsem koliko je v njegovi moči spreminjati, vplivati na okoliščine, v katerih študira in na rezultat tega študija. Našli bi razlike med po-

mišljenja in da izrabijo vse znanje, ki ga sedaj zman (ne vpliva direktno na izobraževalni uspeh znotraj izobraževalne institucije) črpajo iz literature, ki v sedanjih programskih usmeritvah ni obvezna. Prav tako bi bilo omogočeno profesorjem, da pokažejo celotno sfero izkušenj in znanja, ki sedaj ostaja skrita in neizkoriščena. S tem se spremeni tudi mesto subjekta v ideološki strukturi, saj bi bila ta deloma preseljena in bi izgubila moč direktnega uravnavanja oblikovanja študenta.

Najradikalnejši korak kot rezultat takšne organizacije, pa bi bila sprememba ocenjevalnega postopka. Tu zopet ne gre za to ali ima nekdo sposobnost objektivnosti (struktura razcepljenega subjekta jasno kaže na to, da je objektivnost le iluzija gospodarja), temveč za to, da ima študent priložnost pokazati svoje znanje. Najprimernejši ocenjevalni proces so pisne seminarske naloge v okviru predlaganih tem, z zagovorom v okviru diskusije na to temo. Najprimernejše prav zato, ker takšen nastop zahteva poznavanje tako obvezne kot alternativne literature, na podlagi katere je avtor gradil.

Vsekakor se s takšno organizacijo v dolgoročni meri izognemo sedanjemu patriarhalnemu odnosu profesor—študent, torej odnosu, ki producira uniformiranost, producira uniformirani subjekt, ki preko sedanjega izobraževalnega procesa pridobi nujno potrebno osnovo, zaradi katere se vedno že v naprej strinja z družbeno stvarnostjo, kakršna koli že je. S priznanjem razcepljenega subjekta v izobraževalnem procesu, bi izobraževanje našlo svoje pravo mesto, namreč mesto, ki subjektu s svojimi znanstvenimi uslugami daje napotke, vrši usluge, da se subjekt v svojem lastnem procesu izoblikuje; za razliko od sedanjega stanja, ko je izobraževanje medij za oblikovanje—deformiranje subjekta. S tem tudi odpade vprašanje angažiranosti študenta, kajti možnost avtonomne izbire področja znotraj neke teme, svobodna izbira literature in še kaj, so dobri razlogi, da tisti, ki jih tovrstna dejavnost zanima, ne bodo ostali ob strani (sicer pa brez predznanja tudi ne gre pisati seminarske naloge). Usmerjenost študentov bi se iz sedanjega stremeljenja, ki brez kakšne močnejše zveze z znanjem zagotavlja prednosti v družbenih odnosih, preusmerila v študij, ki bi zagotavljal mesto v družbeni strukturi in istočasno predstavljal tudi ugodje.

Kako vpliva takšna organizacija na razvoj znanosti, je nepotrebno razpletati, saj bi ob uspehu vsaj majhne spremembe ideološke prakse proti izobraževalnemu procesu imelo za rezultat omajano dogem in zakonov. Ne gre si delati iluzij, da se vpliv dogme, navade, zakona konča na imaginarni sceni, njih primarneje mesto je na simbolni ravni, pa vendarle se tako iznebimo vsaj najbolj vidne in občutene represije, ki nas konec koncev tudi navdaja s strahom.

Moj-Mir Ocvirk

Funkcija VIPov je, kot pravi sam naziv akcije: forma—reforma univerze. Je tista vrsta reforme, ki ostaja le na površini, nikakor pa se ne spušča v globino izobraževalnega procesa. Kaže se kot preurejanje starih programov, kot uvajanje izbirnih tem in redko kot uvajanje novih tem. Vse torej kaže, da gre za ohranjanje obstoječega, čemur je predpostavljen status quo ideološke napetosti. Prav govornica oblasti, v kateri je skocentrirana ideološka in fizična moč represije, je namreč koristnik diplomantov, ki so izobraženi v procesu oblasti simpatičnega izobraževanja. Kako to vpliva na tiste, ki programe reforme pripravljajo, je jasno. Če pa te ideološki represiji dodamo tehnične težave, kot je obvezno število ur predavanj, ki profesorjem preprečujejo raziskovalno delo, je rezultat reforme, ki nas čaka, že v naprej znan. Rezultata bosta vsaj naslednja: še vedno se bo znanost (o družboslovju teče beseda) končala malo pred Franfurtsko šolo. Vzrok je v tem, da profesorjem primanjkuje časa za raziskovalno delo, primarneje pa je: ideološka represija, za katero je poznavanje sodobnih marksističnih raziskovanj, strukturalizma, poststrukturalizma v najboljšem primeru nepomembno in v najslabšem primeru družbeno neprimerno in nevarno. In drugič študentje bodo zaradi prenatrpanega urnika prisiljeni v množično indoktrinacijo, iz česar sledi uniformnost subjekta.

Takšna je in vse kaže tudi bo situacija, pa vendar je napočil čas, da se povprašamo o spremembi notranjih odnosov profesor—študent, kakor tudi širših družbenih odnosov. Seveda se strinjamo, da bi sprememba, ki bi vplivala na spremembo odnosa profesor—študent, predstavljala spremenjene družbene odnose.

Predlog, ki ga bom v nadaljevanju predložil, seveda ne zagotavlja pričakovanega rezultata, kajti kakršna koli že bo sama struktura izobraževalnega procesa, bo vključena v ideološko sfero družbenih odnosov in bosta zaradi tega njeno izvajanje in končni rezultat odvisna od teh odnosov. Pa vendarle bi se morali zamisliti nad konceptom izobraževalnega procesa, ki temelji na razpisu kompleksnih tem, katerih analiza poteka in kar najrazličnejših perspektiv, najbolje kar iz vseh, ki opredeljujejo neko znanstveno smer.

Kaj pridobimo in čemu se izognemo v takšni organizaciji? Vsekakor je prednost kar največja povezava različnih znanstvenih pododdelkov (v okviru sociologije eksistirajo številne usmeritve, katerih medsebojno povezanost v dosedanjih organizaciji nujno zgrešimo). Seveda je za povezavo teh usmeritev nujno potrebno prepoznavanje posebnih delov.

Naslednja prednost pa že temeljno posega v sama razmerja znotraj izobraževalnega procesa in v razmerje med izobraževalnim procesom in družbo. V prejšnjem organizaciji bi prišlo do povratnih informacij, kajti diskusija na določeno temo bi omogočila študentom, da izrazijo vso zmožnost alternativnega

alternativa se ne prekriva s tem ali onim vipom, temveč vipom nasprotuje

študentski časopis

ali so na potezi res samo študentje?

V prvi številki *Tribune* smo izpod peresa Mojmir Ocvirka lahko prebrali poziv študentom FSPN. V tretji številki *Tribune* pa A. Klemenc kaže, da poteza študentov ni tako enostavna, kot se zdavi pameti kaže poteza na šahovskem polju. Družbenost gre po sredi vsakega posameznika, po sredi njegovih vrednot, in študentje, pa naj si nekateri med njimi še tako umišljajo neke naravne študentske lastnosti niso odreseni tega določila. Samorefleksija, ozavešanje lastne pozicije posameznika kot študenta v družbi, je predpogoj skupne (kolokotir) študentske akcije. Akcija študentov ne izhaja iz njihovega položaja kar tako, zaradi samogibanja sveta objektivnih stvari. Vprašanje organiziranega nastopa in organiziranih zahtev, po spremembi družbenih razmerij je v prvi vrsti vprašanje družbenega subjekta in vprašanje zavesti študentov. Ravno skozi vprašanje družbenih posameznikov se bom lotil problema študenta kot subjekta sprememb študentskega procesa.

Za empirično podlago navajam ogroditve dogajanj v drugem letniku na FSPN v lanskem šolskem letu.

BOJKOT KOLOKVIIJA

Preizkus znanja iz kolokvija (kolokvij) ni bil obvezen in udeležba na njem ni vplivala na oceno pri izpitu. Pri objavi ure pisanja je prišlo do sprememb, tako da študentje nismo mogli vedeti, ob kateri uri bodo pisali. Ko naj bi začeli s pisanjem (ob uri, ki je bila objavljena naknadno) se je zbralo okrog trideset študentov. Asistent je k akademski zamudi dodal še pet minut. Ko je prišel, je začel predsedati študente in jih razdelil v skupine, da bi jih ne prepisovali. Na prošnjo študentke, naj vprašanja obrazložijo, je po oceni pišočih študentov preveč vzvišeno reagiral. Po oceni študentov tudi vprašanja niso bila ravno enostavna. Za tem so študentje drug za drugim oddali liste in zapustili predavalnico. Zbrali so se v bifeju, kjer so se dogovorili za sestanek sveta letnika in oblikovali sklepe, ki naj bi jih vsi študentje letnika potrdili. Del študentov se je nenehno trudil blokirati vsakršno pojasnjevanje vzrokov in mehanizmov, ki so sproducirali bojkot kolokvija. Ta je moral biti vsem študentom dano dejstvo, sveto, izven vsakršnega preizpraševanja. Takšna zavest se je skozi nekaj posameznikov še bolj radikalizirala. Nastopala je pod geslom — vse je treba razrušiti. Izrabiti moramo ugodne okoliščine. Na študentih je samo to, da morajo delovati složno. Oziroma radikalizacija je zahtevala, da je treba pri tem asistentu bojkotirati tudi vaje. Glavna zahteva te zavesti se je izčrpavala v zahtevi po nadaljevanju revolucionarnega boja za študentske pravice. Misel je smela zato biti usmerjena samo v nadaljnje ukrepe ali v iskanje predlogov, kako ravnati z odpadniki. Prav vseeno je bilo, kakšni bodo rezultati, pomembno je bilo dogajanje samo na sebi. Proti tej zavesti se je borila druga, ki je hotela jasno misel najprej dogodku nato pa oz. hkrati pa o prihodnjem. Zahtevala je argu-

mentirano uskusijo in šele na osnovi jasne zamisli je bila pripravljena stopiti v akcijo. Na sestankih in medsebojnih pogovorih in v posameznih študentih sta se brusili ena ob drugo. Končno je bilo ugotovljeno, da je študentski proces treba spremeniti, vendar boji, kot kar tako prav nič ne prispevajo spremembi študentskega procesa. Zavest o spremembi se mora organizirati.

KOLOKVIJ PRI SLO IN DSZ

Nekaj tednov kasneje nam je predavatelj predmeta SLO in DSZ vrnil pismene izdelke preizkusa znanja iz snovi prvega semestra (Študentje, ki so opravili preizkus, so s tem izpitno snov zložili na polovico). Test je pisalo pozitivno od 88-ih manj kot 10 študentov.

Podobni rezultati so bili v prvem letniku. »Zajedniška« zavest se je počutila ogoljufano. Zopet se je ogrela za bojkot predavanj (do tedaj je predavanja obiskovalo okrog deset študentov) in zavrnila prenos in reševanje problema na Odboru za študijske in študentske zadeve in Svetu fakultete, čes da bodo profesorji onemogočili in izigrali študente, z zavlačevanjem, da bo prej konec leta in dobri cilji študentov bodo splavali po vodi. Nasprotna zavest je dosegla, da je zadeva vendarle najprej prišla na Svet fakultete in nato še na Odbor. Pedagoški delavci Fakultete niso reagirali enotno (kot je napovedovala »zajedniška« zavest). So pa zato organi Fakultete ukrepali trezno (najprej ogorčenje) in strokovno predvideli postopek za rešitev problema, tako da bo ugodna za nosilca predmeta, študenta in fakultete. »Zajedniška« zavest je prežala na najmanjši zastoj ali odstopanje od dogovorjenega postopka in pri tem kar naprej poudarjala, kako smo študentje ogoljufani. V številnih razpravah je bilo ugotovljeno, da je nosilec predmeta večkrat odprl razpravo o spremembah pri izvajanju predmeta pa je vedno ostal edini (z redkimi izjemami) razpravljalec. Po drugi strani pa je bil kriterij testa gotovo previsok — predavatelj je zahteval preveč podrobno poznavanje faktov. Pri nadaljnjem izvajanju predmeta pri izpitu se je izkazalo, da študentje niso bili prav nič okrog pričešeni. Hkrati pa se je pokazalo, da je ogoljufana »zajedniška« zavest, saj se je njena predpo-

stavka o sterilnosti delegatskih poti in samoupravnih institucij izkazala za volto. Tudi njen cilj, da bi predavatelja enostavno vrgli skozi vrata fakultete, se ni uresničil. Možnost, da bi končno študentje vrgli profesorja na izpitu, se je prikazala kot študentska Citaluška Gospa. Študentje zmorejo, če so le složni; vrči profesorske pijavke na čisto kot proletariet kapitaliste. Za tovrstno zavest sta ključ k reflekciji in argumentom nepotrebna navlačka in celo agitacija proti študentskemu gibanju. Vendar pa je hkrati prav ta zavest predstavljala kvas za dogajanje, dajala je impulze, da so se dogodki vrstili s takšno hitrostjo in zavzetostjo.

KAKO VRECI PROFESORJA?

Ista »zajedniška« zavest se je udeležila na neki fakulteti, kjer so študentje vsebinskega in absolutnega podpisali mnenje o profesorju, ki je vsebovala stališča, zaradi katerih bi profesor ne mogel biti ponovno izvoljen v naziv. Podpisali so se tudi študentje, ki tega profesorja niti poznali niso, kaj šele da bi izkusili njegove napake. Papirnata složnost študentov, složnost na papirju — ali je to tudi dejanska složnost študentov, složnost v dejavnih? Ta profesor predava in opravlja druge obveznosti iz tega naziva še kar naprej kljub vrstni študentski složnosti. In prav je tako. Moč študentske zavesti naj se izkaže v študijskem procesu in urejanju razmerij, ki so najprej vezana na študij in študente. Podpisniške

akcije in podobno statistične dejavnosti kažejo samo na svojo nemoč, ne pa tudi na to, da sprememba študijskega procesa in študijskih razmerij ni nujna!

ZAKLJUČNE MISLI

Postvarala zavest je vključena v študijski proces brez preizpraševanja lastnih predpostavk in smeri razvoja lastnih zmognosti. Z vsa dušo je ujeta v obstoječi študijski sistem in obstoječa družbena razmerja. Tu je varna in zavarovana pred iztirjanji, stresi in podobnimi nezaželenostmi. Njej nasproti se šopiri radikalna zavest (študentska »zajedniška« zavest), ki je nad nemim in glasnim tekom študijskega procesa, nad mirom in sprizajenostjo večine študentov z izpitnim sistemom, ki povzroča travme, neprespane noči, celo samomore. Zahteva radikalno spremembo, spremembo z danes na jutri. Pedagoške delavce spozna za glavne krivce študentske bede, zato upravičeno zahteva odpravo predavanja in izpitnega sistema. Ne ukvarja pa se toliko s tem, kaj postaviti namesto predavanja in izpitov, kako urediti razmerja, da bosta predavanje in izpit postala povsem odveč. Največ, kar ponudi, je individualen dveletni študij avtonomnih posameznikov. Oh, ti dveletni študentje, ki predstavljate le dva pola iste osnove, se hkrati oblikujete zavest, ki gradi iz vsakokratno ozavešene spreminjajoče se lastne pozicije v družbeni produkciji stvari in ljudi. Le počasi prodira v glave pedagoških delavcev in študentov. Še počasneje se udejanja.

Ta zavest gradi svojo tradicijo na dejanskih individualnih in njihovih realni zavesti, kakršna je tu in zdaj. Ne predpostavlja nikakršne študentske enotnosti, ki bi presejala dejansko enotnost. Te enotnosti pa je različno mnogo ob različnih problemih. Ne umišlja si, da so študentje po naravi dobri in pridni ali leni in nagajivi, da so študentje na fakultetah samo zaradi študija, kvalitetnejšega študija (kot si ga neka oseba zamišlja), da je študentom vdahnjena ali prirojena brezmadežna duša, osvobodjena političnih packarjev in manipulabilnosti, da je vse, kar porodi, čisto kot Platonove ideje čistosti, niti da so profesorji iz istih razlogov zatirali študentske iniciative in omejevalci njihovih želja po poglobljenem študiju. Nasprotno, zaveda se družbene po-

sredovanosti narave zavesti ljudi (da se zavest oblikuje med ljudmi, ki imajo tudi svojo zgodovino). Zato se usmerja v alternativno produkcijo nastavkov za spremembe materialnih možnosti, družbenih razmerij, družbenih form zavesti in kadrovskih možnosti. Alternativa produkcija mora sproducirati najprej miselne forme, da bo lahko mislila sebe samo. Predvsem se mora skozi spremenjati razvijati subjekt spreminjanja.

Subjekti spreminjanja niso ljudje kot gibajoči kupi mesa z vdihnenimi ali prirojenimi individualnimi zavestmi, pač pa so družbeni individui, družbene forme zavesti, v katerih se individui zavedo svojega položaja, družbene posredovanosti svoje bede (ki ni le v lakoti in žeji) in nujnosti organizirane družbene akcije. (Če so obstoječe organizacije priskutne, to še ne pomeni, da je organiziranje zavesti po spreminjanju nepotrebno!) Za obstoječe je toliko boljše, če posamezniki, npr. študentje, »nočejo« v solo zavesti skozi realne oblike samoorganizacije, pač pa se »raje« zadovoljijo z individualnimi akcijami, s tem, v kar jih z železno nujnostjo silijo življenje obstoječega življenja.

Primeri zacetka tega sestavka namne kažejo na razdrobljenost študentske zavesti na enodimenzionalne—individualne, pač pa na enostopnost zavesti vsakega posameznega študenta. Študent je za radikalno spremembo, hkrati pa nič ne ukrene ali pa je oster borec za spremembo, pa se mu zdi da je dovolj, da dobi od sošolcev le pismeno podporo (srečat gat posameznih zavesti, ki ne vedo druga za druga, ki ne vedo, da je moč skupne akcije šele nevarna grožnja za obstoječe) ali kimašle ali bojkot ali pa je oster borec zoper obstoječi študijski režim pa napeljuje kolege v študij na principu samoorganizacije in pri tem doživlja, kako od množice študentov ostane le peščica, ki hoče (niso vsi predmeti vsem študentom enako pri srcu) in more (delo za preživetje, sestanki, druge obveznosti) poglobljeno študirati ta ali oni predmet.

V upravljanju sveta je spodbudno vsakršno oponiranje, vsakršna drugačnost, upejena zoper gladki tek dogodkov. Vendar takšne sorte nasprotovanja še niso alternativne družbenega razvoja (spreminjanja), še niso kraini domet družbenih sil spreminjanja. Revolucionarna strast ni dovolj. Za preduraganje sveta je poleg materialnih možnosti potrebna tudi zmognost posloševanja, teoretično znanje in teoretično delo med množicami oz. množice. Če si pod preduraganjem predstavljamo razdejanje sveta, zahteva po teoretičnem delu odpadke! Potenciali spreminjanja se morajo združiti. Vse opozicije, ki nastopajo individualno je treba spraviti v polilog, v množico dialogov, da se obrtisijo, ršolajo v organizirano akcijo množice.

VIPizacija teče. Nekaj študentov ima svoje mnenje o sedanjem študiju in neke vrzije boljšega študija. Tudi *Tribuna* je mesto za odpranje perspektive boljšemu študiju na posameznih fakultetah in za solamje zavesti študentov.

1. Fakultetni sistem študija
1.1 Število ur za skupne predmete je v razmerju do časa, ki je namenjen A in B predmetu, preveliko (kar 20%) — po nepotrebnem odvzemajo študentom možnost za bolj poglobljeno in intenzivno ukvarjanje s predmeti, ki so njihov temeljni študijski interes. Tudi izpitne obveznosti (8 izpitolov) preobremenjujejo študente.

1.2 Vprašljiva je tudi smiselnost samega obstoja teh predmetov. Gre za nekakšen kvazi splošnoizobrazbeni pele—mele, ki na fakultetni ravni podvaja srednješolski način izobraževanja. Bolj smotno bi bilo nekatere njihove učne vsebine vključiti v osnovne predmete in jih tako prilagoditi specifični posebnosti A in B študijskih skupin.

1.21 Primer: Namesto predmeta TM—filozofija bi lahko na slavistiki poučevali poglavja iz estetike, logije idr. Namesto TM—sociologija bi uvedli učne ure iz sociologije, literature in jezika, ki so v zvezi s teorijo poučevanja, bi bilo bolj smotno in koristno dati večji poudarek specialnim metodam pri posameznih skupinah.

1.22 Vprašujemo po smiselnosti predmeta Temeljni obrambe in družbene samozščite, saj se z njim seznanja že v srednji šoli na približno enaki ravni. Fantje pa se že tako ali tako pred fakulteto poučijo o teoriji in praksi našega obrambnega sistema (15 mesecev služnja vojaškega roka menda zadošča). V osnovi bi bilo potrebno potrebno spremeniti

pripombe k pripravljanju učnih programov

študentski časopis

0 Menimo, da se je treba pri oblikovanju novih učnih programov izogniti nadaljnemu upadanju izobrazbene ravni slušateljev oziroma težnji, da bi iz fakultete naredili nekakšen podaljšek srednje šole. Prizadevati si moramo za akademsko raven visokošolskih ustanov.

0.1 Naše pripombe so dvojnega značaja; v zvezi s sistemom študija na fakulteti kot celoti in v zvezi s študijem na oddelku za slavistiko.

koncept tega predmeta, mu odločno zmanjšati število ur (zadostoval bi en semester, če predmet že mora biti).

1.3 Predlagamo, da bi formalizirali možnost, da bi študent bolj fleksibilno izbral med predmeti oziroma predavanji ter seminarji, ki poglobljajo njegov posebni izobraževalni interes (tj. možnost opravljanja izpitolov, priznanje določenega profila oz. specializacije). V ta namen bi znotraj A skupine izoblikovali fleksibilen sklop »specializacij-

skih« predmetov, tudi na ravni interdisciplinarnega študija (tj. študija posameznih predmetov na različnih oddelkih). Tak fleksibilen »specializacijski program, ki globlje motivira študentovo ustvarjalnost, bi uvedli po tretjem letniku študija. Zato bi bilo potrebno v četrtem letniku posvetiti dovolj časa temu sklopu, ki je v zvezi s pisanjem diplomskega dela.

1.31 Študijski program A in B predmeta bi bilo potrebno končati v treh letih, da bi se lahko v četrtem letniku študentje nemoteno posvetili specializaciji. Vse izpitne obveznosti bi bilo potrebno opraviti v četrtem letniku, izpitom v zvezi s specializacijo pa bi bila namenjena še dva semestra po četrtem letniku (absolventski staž bi torej trajal eno leto).

1.32 Enakomerna razporejenost delnih diplomskih izpitolov naj nadomesti zdajšnje zgoščenost obširnih diplomskih izpitolov ob zaključku študija.

1.33 Primer k 1.3: Študent se v svojem diplomskem delu želi ukvarjati z ustinim slovom, ki je v zvezi s srednjim vekom. Zato potrebuje širšo in interdisciplinarno izobrazbeno podlago medievistike. Tako bi poslušal predavanja iz zgodovine srednjega veka na oddelku za zgodovino, srednjeveški latinizem na klasični filologiji, predvsem pa seveda ustrezna predavanja oz. seminarje na slavistiki.

2. Sistem študija na oddelku za slavistiko

2.1 Učni načrti naj bodo prilagojeni organski gradnji snovi, posamezni predmeti naj si sledijo po stopnji zahtevnosti in kompleksnosti — od enostavnejšega do zahtevnejšega in bolj sintetičnega.

2.11 Tako npr. primerjalno slovensko jezikoslovje ne sodi v prvi letnik, zgodovina jezika ne pred zaključkom spoznavanja celotne strukture jezika, besedotvorje pri enopredmetnikih ne pred skladnjo.

2.2 Za bolj uzaveščeno študiranje literarnozgodovinskih in jezikoslovnih predmetov se nam zdi potrebno razširiti in utrditi teoretsko in metodološko znanje ter razgled. To bi lahko dosegli z uvedbo dveh novih študijskih predmetov:

2.21 Obča lingvistika. Tu naj ne bi šlo za nekakšno samozadostno teoretiziranje, ampak za sistematičen prikaz »orodja«, metodologije, s katero se obravnava predmet slovenski knjižni jezik. Obča lingvistika bi tako zajemala predvsem na Slovenskem že sprejeto in uporabljeno jezikoslovno teorijo, s čimer bi študentom olajšala spoznavanje samega študijskega gradiva (večja logičnost, doslednost, neavtomatičnost razmišljanja). Predmet naj bi bil uvajalen in naj bi trajal vsaj dve šolski leti.

2.22 Literarna teorija oz. poetika. Že obstoječi predmet literarne teorije bi bilo nujno razširiti najmanj na dve leti in ga uskladiti z občo lingvistiko, pri čemer pa bi moral ohraniti svojo specifičnost (obravnavava literarnosti literarnega dela, njegovih razstavnih funkcij, kontekstov...)

2.3 Zaradi kvalitete predavanja bi bilo verjetno bolj uместno, da bi si predavatelji pri pouku slovenskega knjižnega jezika delili posamezna področja, s katerimi so raziskovalno ožje povezani, ne pa da predavajo (v alternaciji) celotno snov.

2.4 Posebej bi bilo treba proučiti program enopredmetnega študija in ga utemeljiti z namenom same smeri.

k 2.22 Obravnavaj naj bi še druge pristope k književnosti: sociološkega, recepcijskega, kulturnozgodovinskega ipd.

PREDLOG ZA PRILAGODITEV SKUPNIH PREDMETOV STROKAM

Skupnih predmetov je iz leta v leto na naši fakulteti več; razraščajo se že v škodo strokovnih predmetov. Pristojni organi so v načelu dovolili prilagoditi skupni predmet stroki. In to načelo se nam zdi zadostna motivacija za tale predlog, ki ga je spodbudila tudi študentska okrogla miza o usmerjenih programih.

— nameste splošne sociologije vidimo tri možnosti:

1. sociologija umetnosti in književnosti,
2. recepcija umetniškega in književnega dela,
3. družbenofunkcioniranje umetnosti in književnosti;

— filozofijo bi lahko nadomestili z zgodovino estetike ali in filozofijo književnosti; — pri psihologiji so spet tri variante:

1. psihologija umetniškega in književnega ustvarjanja;
2. recepcija umetniškega in književnega dela,
3. književnost za posebnega naslovnika (mladinska, otroška itd.);

— v tekstu je že delna nadomestitev splošne didaktike z metodiko pouka književnosti, pedagogika in andragogika pa bi lahko odstopili del svojih ur za predmet Književno besedilo kot vzgojno pomagalo (socializacijska vloga didaktične književnosti);

— splošni predmet Kulturna izražanja bi pri slavistih dobil naslov Retorika z vajami; — največji fond ur ima predmet Ljudska obramba in zaščita (kar 105 v prvem in drugem letniku); nobene škode, nasprotno: koristno bi bilo, če bi del teh ur konkretizirala predmeta: Književnost NOB in — ali Obrambna moč književnosti v zgodovini slovenskega naroda.

To so predlogi katedre za slovensko književnost. Prepričani smo, da podobno (in morda še bolj ustrezno) razmišljajo v času poplavl programov in realizacij tudi na drugih oddelkih.

Jezikoslovci bi lahko — na primer — namesto splošne sociologije poslušali predavanja iz sociolingvistike, se lotili psiholingvistike, filozofije jezika, pravopisa in pismenosti, slovenskega vojaškega in povelevalnega jezika itd.

Predlog ima večjo možnost realizacije, če predlagatelj ni osamljen. Predlagatelj ima

večje veselje z lastnim predlogom, če ve, kje in kako iskati somišljenike. Zlasti pri ljudski obrambi se samo po sebi vsiljuje več koristnih predlogov: kemiki bi k skupni stvari neprimerno več prispevali, če bi se namesto splošne vojne doktrine lotili poglavja o vojni uporabnosti kemičnih spojin; za fiziko nam prihaja na um balistika, medicincem pa bo zadoščala kar lastna stroka.

Apeliramo tudi na druge oddelke in fakultete da izoblikujejo podrobne prilagoditve skupnih predmetov strokam.

Tone Pretnar in Miran Hladnik

za ali proti študiju mednarodnih odnosov?

Pri VIPiziranju FSPN ostaja dilema, kako naj Slovenija izobražuje politologe mednarodne usmeritve. V razpravi, ki že lep čas poteka, so se oblikovale štiri variante:

1. politologija naj bo enoten študij brez mednarodne usmeritve, šele v podiplomskem študiju pa naj bi se diplomanti poglobili v študij mednarodnih odnosov
2. glede na potrebe (treba je najti prave kriterije za ugotavljanje le-teh) naj bi vpisovali tudi na mednarodno usmeritev, vendar ne vsako leto (npr. na dve leti)
3. študij mednarodnih odnosov naj se oblikuje samo kot skupina predmetov znotraj politološkega študija, študij pa se naj umakne v podiplomsko delo
4. študij politologije naj ima dve usmeritvi: družbeno-politično in mednarodno, kot je bilo do sedaj.

Izvršni svet Slovenije in Družbeni svet za izobraževanje vztrajata pri tretji varianti, drugi pol pa je podprl četrto varianto, samostojen študij mednarodnih odnosov s tem, da

je potrebno v času razprave ugotoviti realne potrebe po politologih mednarodne usmeritve in najti vire za financiranje raziskovanja mednarodnih odnosov. Ker ni prišlo do soglasja med špicami, bo razprava pokazala rešitev. Spornih točk, jasno, ne bi bilo, če bi se danji študij mednarodnih odnosov ne šel v nos nekaterim političnim in družbenim faktorjem. Ti so v skladu z načelom argumentirane razprave našli tudi tovrstno podporo: potreba po teh kadrih ni toliko, kot bi jih v skladu z Zakonom o usmerjenem izobraževanju morala izvreči mednarodna usmeritev (zakon predpisuje najmanj 30 študentov na usmeritvi). Če si ta argument ogledamo po bližje, ugotovimo:

Prvič: ta kriterij je bil izezan iz prsta samo zato, da se bo z njim merila ta in samo ta usmeritev (na Univerzi obstajajo usmeritve, ki vpisujejo pet študentov pa o njih ni razprave — kar je edino pravilno: če hočemo razvijati znanja in kadre na področjih, ki so usodnega pomena za našo nacionalno kulturo; obstajajo tudi taki programi, o katerih bi avtonomno misleči prej začeli razpravo o njihovi ustreznosti, upravičenosti itd.).

Drugič: potrebe so ugotovljene danes, prvi diplomanti pa bodo po novih programih prišli na plano šele ob prelomu desetletja.

Tretjič: raziskovalna in znanstvena dejavnost na področju mednarodnih odnosov se nekaterim ne zdi temeljna stvar. Za te iste je bistvena produkcija ljudi—diplomanov, ki bodo informirani o vsem, tudi o mednarodnih odnosih in tako uporabni za to in ono hkrati, ne pa ljudi, ki bodo študirali in se vključevali tudi v produkcijo novih znanj in spoznanj o mednarodnih odnosih. Študent naj bi odsedel pet let na fakulteti, potem pa, ko bo dobil službo, naj bi začel študirati in se specializirati. Ko bo delovna moč že našla svojega kupca, se bo šele lahko pričela bogati — v skladu s potrebami. Namreč, družbeno škoda se dela, če človek preveč velja. Zato je vsaka specializacija in vključevanje študentov v znanstveno in raziskovalno delo grobo kršenje načela univerzalne uporabe produktov a la francoz (ključ). Profesorji pa naj pridno predavajo, hodijo na sestanke in prebirajo zunanje politične komentarje. Znanstveno delo — to že vsi vedo — samo denar žre. Politika zdrave pameti pa tako ne potrebuje novih in avtonomnih spoznanj o mednarodnih odnosih, saj Amerikanci idr. vedo za in namesto nas, saj IMF ve, kaj in kako je treba z neumnimi — notranja politika pa tako že zna brati navodila. Kaj bi v takšni družbeni klimi s podpiranjem podjetja, ki se ukvarja s proučevanjem mednarodnih odnosov?!

Torej ne gre samo za mednarodne odnose. Brusita se dve politični logiki, dve politični kulturi: ena molze argumente iz trenutnih potreb politične prakse in ugotavlja brezosobne trende razvoja, druga črpa argumentacijo iz dejanskega življenja in zavzeto stavi za predrukačenje sveta stvari in ljudi. Epilog sledi po razpravi.

IGOR LUKŠIČ

O ilegalnih oblikah študija

Foto: Roman Kolar

razpis

Ovisna filmska produkcija ŠKUC razpisuje vsakoletni natečaj za realizacijo filmskih projektov na Normal 8 mm, Super 8 mm in 16 mm formatu. Projekti morajo biti nizkoporačunski. Za udeležbo na natečaju je potrebno predložiti ali synopsis ali scenarij ali skico ali že posneti material.

Rok za prijavo je 31. marec 1984, materiale pa pošljite na naslov: ŠKUC — Kersnikova 4, Ljubljana (za filmsko produkcijo).

Ostale informacije vsak torek med 11. in 13. uro prav tam ali po telefonu 319-662.

Pred štirimi leti (v šol. letu 1979/80) + je bil na FSPN uveden predmet sociolingvistika pri prof. Stanetu Južničju, za študente tretjega in četrtega letnika. Pri tem predmetu študentje po dogovoru, v katerem ima strokovno in mentorsko besedo tudi nosilec predmeta, preštudirajo v učbeniku določena poglavja. Naslednji teden pa o preštudiranim gradivu teče diskusija, v katero se vklju-

čujejo vsi udeleženci kurza. Na ta način študentje utrjujejo snov in v polemičnih pogovorih bistrijo svoj um in razum. Hkrati gradijo svojo diskusijsko kulturo. Poleg učbenika, ki predstavlja osnovno gradivo, zagreti študentje preberejo še vsaj po eno delo s področja sociolingvistike.

Kratke povzetke nato posredujejo svojim kolegom ali pa v posameznih diskusijskih prispevkih predstavijo tudi stališča preštudiranege teksta. V diskusijah se odpirajo številni družbeni problemi, ki so vezani na študij in tudi taki, ki bi morda bolj sodili v okvir kakega drugega predmeta, pa tam za takšno diskusijo ni prave klime (formalno je sicer pri vsakem predmetu diskusija zaželeno). Prav s takim načinom študija in preverjanja znanja (če naj ostanemo pri stari terminologiji, ki že več ne ustreza dogajanem in razmerjem pri tem predmetu) se ustvari diskusijsko vzdušje in študijska motivacija.

Vsakošno razmišljanje je pozdravljeno in sprejeto v enakopraven dialog, polilog. Materialno znanje je samoumevna predpostavka razvijanju misli pred kolegi in skupaj z njimi. Osnovni princip pri izvajanju predmeta je samoorganizacija udeležencev kurza. Obiska študentov nihče posebej ne beleži (kot bi nekateri skrbniki želeli), saj se med seboj dobro spoznajo. Na koncu semestra se študentje sami ocenijo po predhodno izoblikovanih kriterijih. Upoštevaajo zlasti diskusijske prispevke, prebrane knjige in poročila o prebranih knjigah (jasno, s področja sociolingvistike). Če sodijo, da nekoga ne morejo oceniti, ker niso mogli dobiti vpogleda v njegovo poznavanje obravnavane snovi, imajo možnost predlagati ga za ustni izpit.

Na srečanjih se nabere tudi do dvajset študentov, največkrat pa jih je okrog deset. Predmet vpisujejo študentje, ki mislijo, da se tu do potrebne ocene pride z levo roko, brez študija. Ti se pogovorov ne udeležujejo ali pa pridejo le tu in tam nabirat točke. Največ jih pride zaradi tega, da bi se izognili izpitu, hkrati pa izkusili nov način študija, drugačnost.

Jasno je, da more tak predmet s takšnim principom študija obstajati le tedaj in toliko časa, dokler so izpolnjene nekatere praktične predpostavke. Med nujne predpostavke se uvrščajo: razmerje družbenih sil med pedagoškimi delavci (ali podpirajo takšen princip študija ali pa mu nasprotujejo in vršijo pritisk v raznih oblikah na nosilca predmeta ali pa priznavajo nosilcu predmeta avtonomijo, ki si jo tudi sami jemljejo in se delajo neprizadete), nosilec predmeta je zelo zavzet za to, da se uveljavlja princip samoorganizacije študija, število študentov je omejeno z interesom in letnikom, kar pomeni, da praviloma ni višje od dvajset, predmet je izbirni, kar pomeni, da vsaj v načelu pritegne le študente, ki jih materija zanima, študijskega gradiva je dovolj za nemoten študij.

kem nivoju, da mnogi sploh ne preštudirajo niti osnovnega gradiva, pač pa le, preletijo tekst ali brez vpogleda vanj prihajajo na diskusijska srečanja samo blefirat, da je pogovor premalo bogat, da se v diskusije vključujejo le nekateri študentje, da večina študentov ne razvija novih misli, temveč le obnavlja napisano v učbeniku, kar so predhodno tako že vsi prebrali. Iz teh ugotovitev je zaključila, da je takšen način študija slabši od klasičnega, ki ga označuje predavanje—učenje—izpit. Ker ob naskoku na nebo ni obvisela v zraku, pač pa je zopet treščila ob tla, je naskokovanje razglasila za nesmiselno početje.

Ocena radikalne zavesti je pretirana, zaključek pa nesprejemljiv. Gotovo se dogaja, da kdo od sodelujočih ni predelal kakega poglavja, vendar takšno početje ne prebaja v princip. Tudi diskusije so zlasti v začetku votle in medle. Študij in diskusije se niso ravnale po idealih posameznikov, ampak po dejanskih razmerjih, kot so se ustvarjala v obstojećem študijskem procesu z vsem bremenom vladajoče zavesti. Študentje so pri izvedbi tega predmeta razvijali diskusijsko kulturo, se navajali na strokovno in argumentirano diskusijo, krepili zavest o samoorganizaciji študentov v študijskem procesu, o potrebi timskega in skupnega dela, navajali so se na raziskovalno delo prek malih raziskav, uporabljali in povezovali znanja družboslovja ob konkretnih problemih, širili in poglabljali znanja iz sociolingvistike. Študentom pri tem predmetu ni bilo samo dano t.i. poglabljeno znanje in informacije in edina dolžnost jim ni bila le opraviti izpit — kakor je to opredeljeno v prenekatem programu predmeta, celo tistega, ki je že VIPiziran!)

Izvedba tega predmeta na načelu samoorganizacije presega in ohranja razmerje učnec—učitelj in s tem klasično izpitno razmerje. Študentje na drugi ravni opravljajo nekatere bistvene funkcije klasičnega učitelja: organizacija študija, diskusija namesto predavanja in študij iz neposrednih virov, ocenjevanje semestrskega dela. Hkrati pa učitelj dobiva mesto strokovnega svetovalca—udeleženca v diskusiji in v organizaciji študija.

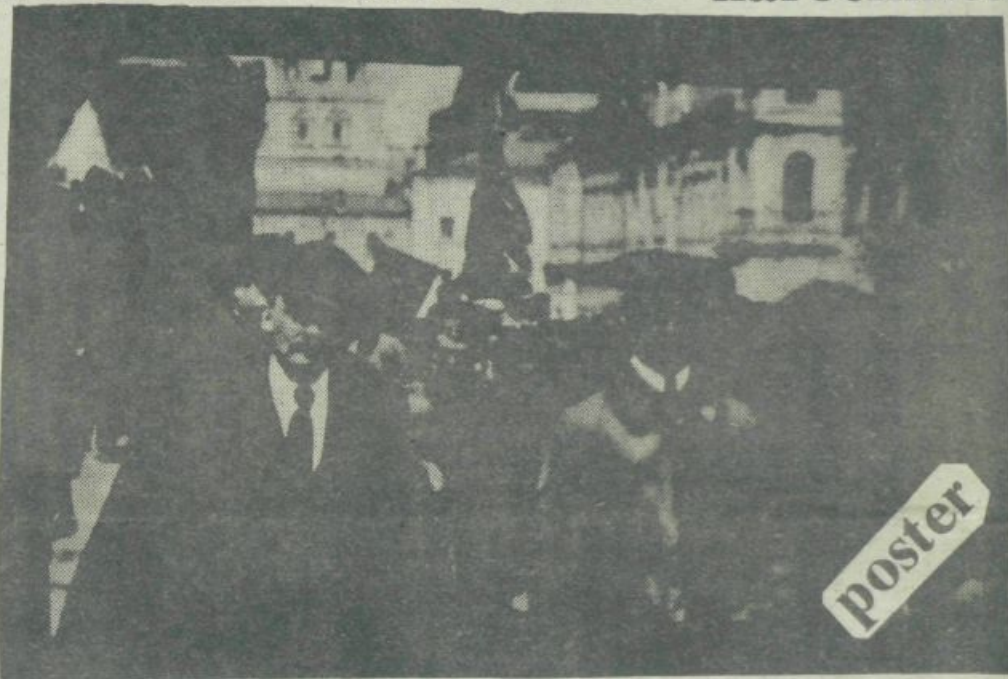
Ta predmet in način njegove izvedbe je za FSPN velika pridobitev, ki jo je treba razvijati še naprej, zlasti v smeri vključevanja študentov v raziskovalno delo, produkcije novega znanja in preučiti možnosti za takšen način dela tudi pri drugih predmetih.

Ta primer kaže vsaj na to, da se nekaj da spremeniti ampak — niti študentje, niti učitelji ne morejo preskočiti Rhodosa, ne morejo izskočiti iz družbenih procesov in realne zavesti, ki jo premorejo.

IGOR LUKŠIČ

predmet sociolingvistika je bil na podiplomskem študiju na FSPN že v začetku sedemdesetih let, pa je kasneje izginil s programa in se v letu 1979 zopet pojavil na urniku

naročilnica naročilnica naročilnica

obkroži pravilni odgovor in pošlji

tribuna

tribuna

Ime in priimek ..... starost, spol moški (ženski) neopredeljen, številka čevljev, izjavljam, da nepreključno naročam strip/poster po smešni ceni 6/10 čukov ali skupaj po ceni 12 čukov. Blago pošljite na naslov ..... Plaćilo po povzetju.

naročilnica naročilnica naročilnica

tribuna

ZSMS ali kako sem tam, kjer me ni

To kar terja posebno organizacijo mladim ljudem, je njihov poseben družbeni položaj. Ta pa se prikazuje kot nekaj naravnega, biološko pogojenega, zato, ker ga mlad človek ne ustvari sam, temveč ga najde že v njegovi razviti obliki.

Medtem ko je za predkapitalistične oblike družb značilno, da je naravni (generični) odnos med ljudmi povzdignjen v družbeno prvo (družbeni položaj se deluje in prenaša iz staršev na otroke iz roda v rod), pa je buržoazna revolucija nastopila prav proti temu. Da človek lahko svobodno prodaja svojo delovno zmožnost, mora biti osvobojen vseh tihih vezi, ki ga vežejo na njegov rod (družino) in mu že s samim rojstvom dajejo mesto v družbi. Predkapitalistične družbe so bistveno opredeljene z ozemljem — zemlja (polje, gozd...) je vladajoči delovni prostor, zemlja je tudi kapital (seveda v prispodobit), ki omogoča posestnikom izkoriščanje delovne sile tistih, ki svoje zemlje nimajo, npr. tlaka je temeljni družbeni produktivni odnos v zahodnoevropskih fevdalnih družbah.

Kapitalizem je uknil negibljivost starih družb in iz mladih naredil posebno družbeno skupino, ki jo opredeljujejo neposredna družbena razmerja: mlada generacija ni družbena s posredovanjem drugih družbenih institucij (družina, šola itd.), temveč je neposredno posebna družbena skupina, ker je v posebnem (podrejenem) družbenem odnosu do ostalih družbenih skupin (došolani, zaposleni itd.). Tako tudi ne obstaja neka posebna mlada generacija nasploh (vsi pri-merki med 14. in 27. letom); mladi ljudje so v odnosu posebne družbene skupine v svojih konkretnih vsakodnevnih družbenih razmerjih: kot nezaposleni, podnajemniki, šolajoči se... In socialistična blagovna produkcija ohranja mlade ljudi v podrejenem položaju.

Brezposelni

Položaj brezposelnih je položaj mezdnih delavcev (to piše tudi v programskih usmeritvah 11. kongresa ZSMS). So na cesti, t.j. so na trgu svobodno prodajajoča se delovna sila. Diplomanti visokih šol se zaposlujejo kot čistilke, ne kvalificirani delavci v tovarnah ipd., šolane frizerke kot nešolane tkalke itd., itd. Dežurna parola je: vsakdo (ne glede na izobrazbo in sposobnosti) naj zgrabi za vsako delo, ki mu ga ponudijo. Tega da so plače novozaposlenih vse nižje, ni potrebno zapisati. Svobodno konkurirajoči si brezposelni si izbirajo ceno. Tipično za klasično blagovno produkcijo: visoka ponudba in nizko povpraševanje zbijata ceno prodajalnemu blagu. Potrebno pa je zapisati, da ta brezposelna delovna sila zbija plače že zaposlenim in jim delovni proces dela še bolj mučen (t.j. zaostrovanje delovne discipline) — za vsakim zaposlenim kot mučna grožnja stoji kolona brezposelnih: »Tebe lahko naženemo. Glej, koliko jih čaka na delo.«

Mladinec — kakšen kandelaber je to ali koncept ulične razsvetljave

Ko dopolniš leta in si prestar za pionirja, postaneš mladinec — kot osnovnošolec član osnovne organizacije ZSMS v svoji dragi šoli. In če te niso že prej, te skušajo spraviti še v OO ZSMS v krajevni skupnosti. Tako dobiš posebno čast — postaneš ulična svetilka. Pač glede nato, v kateri ulici stanuješ in v katero ulico hodiš v šolo, si povezan v omrežje ulične razsvetljave. Mladinska organizacija pa je zveza kandelabrov.

Istovrstnost organiziranja mlade generacije v istovrstne osnovne organizacije ZSMS, ki združujejo vse ljudi med štirinajstim in sedemdvajsetim letom, je oblika zanikanja posebnega družbenega položaja mladih, saj se, kar jih opredeljuje ni njihova družbenost, temveč biološkost. Biološka značilnost (starost) je povzdignjena v načelo družbenega delovanja. In še enkrat se ljudem njihovi družbeni odnosi kažejo kot naravni.

To kako je prostor za mladinsko organizacijo, ki je ni. ZSMS je sprejela (skupaj z ostalimi družbenimi subjekti — se že ve, kdo so ti) družbeni plan za srednjeročno obdobje, ki predvideva, da bo vsako leto tretjina mladih ljudi, ki bodo končali šolanje, brez zagotovljene zaposlitve (tudi to piše v programskih usmeritvah 11. kongresa ZSMS) in se bodo znašli na cesti kot individualni prodajalci svoje delovne zmožnosti. Ti isti brezposelni so organizirani v svojih osnovnih organizacijah ZSMS v šolah (ki so jih že zapustili) in v osnovnih organizacijah ZSMS v delovnih organizacijah (v katere jim še ni uspelo priti) — to je tam, kjer jih ni. Lahko hodijo na sestanke OO ZSMS v krajevnih skupnostih — toda: brezposelni niso brezposelni kot krajan, temveč kot nezaposlena delovna sila; fizikalni zakon, da je vse, kar je, v določnem

Interes brezposelnih ni omejeno krajevni, temveč družbeni. Vsi brezposelni skupaj morajo nastopiti kot organizirana brezposelna delovna sila in kot politični dejavnik vstopiti v družbo s svojimi zahtevami — zaposliti se v skladu z izobrazbo in sposobnostmi. Objektivne okoliščine, ki to onemogočajo, so blagovni kupoprodajni odnosi. Kaj pomeni častiti jih, se vidi; zato: **brezposelni vseh krajevnih skupnosti, združite se!**

Moje sanje, lepo stanovanje

Stanovanjsko vprašanje je eno tipičnih vprašanj reprodukcije delovne sile. Vse kaže, da so se samoupravljalci družbenega kapitala odločili, da je družbena gradnja stanovanj v teh težkih stabilizacijskih časih nepotrebna oziroma škodljiva. Čimveč proi-

sredno tujim bankam za odplačilo kreditov ali pa je bomo investirali v tovarne, ki bodo proizvode prodajale na konvertibilni trg. Tako bomo ostali brez sredstev, s katerimi bi plačali družbeno gradnjo stanovanj. Zato naj ljudje gradijo (in plačajo) sami.

Seveda ostajajo brez stanovanj mladi. Tista redka družbena stanovanja ki jih še zgradijo, dobivajo delavci, ki tako in tako že leta čakajo nanje (in to čakanje čaka zdaj nas). Individualno lahko gradijo spet predvsem tisti, ki so že leta pridno varčevali (in živelci kot psi) in imajo zdaj dovolj navarčevane denarja, da lahko zaprosijo za kredit. Mi, pridni mladi pa se šele bomo zaposlili (če bog da), potem bomo dolga leta varčevali (medtem pa plačevali postelje v kleteh) in končno (če ne bomo prej crknili) najeli kredit in si zgradili stanovanje. Če torej zanemarim malenkost, da bomo do svojega stanovanja prišli šele takrat, ko že daleč ne bomo več biološko mladi, pa moram zapisati še drugo plat medalje individualne gradnje stanovanja, o kateri v prelepih reklamah Ljubljanske banke ne povedo ničesar.

Lastniško stanovanje veže delavca na delovno organizacijo, v kateri in s pomočjo katere je najel kredit, in na sam kraj, kjer je to stanovanje zgradil. Kako lepa prilagoditev pritiske na individualnega lastnika stanovanja je to! Ne samo, da je, ko je varčeval, živel kot pes, svoj edini orgazem doživel, ko je dobil poroke ključ stanovanja, ampak je še tudi potem, ko si je stanovanje na ta živalski način pridobil, podvržen pritiskom: še leta odplačuje kredit za stanovanje, v delovni organizaciji ga lahko zajejavajo na vse mogoče načine, on pa je še zapustiti ne more, saj je vezan na odplačevanje kreditov in na kraj,

družna gradnja stanovanj ukinja svobodo delovne sile in lastnika stanovanja postavlja v fevdalni odnos do kraja (ki spet postane ozemlje povzdignjeno v družbeno prvo življenje — določa kraj zaposlitve) in kreditorja.

Seveda obstaja še možnost, da nam stanovanje zapustijo starši. Ampak če hočemo živeti svoje življenje v njihovih stanovanjih, jih moramo prositi, naj gredo v domove za starčke ali pa naj čimprej crknejo.

OO spet dopušča alternativno možnost. Lahko spimo na javnih klozetih (če se dogovorimo z modrimi uniformami in nas od tam ne bodo izganjali).

Šolarčki

Prav lepo je v teh časih biti član osnovne organizacije ZSMS na šoli, kajti kdo bi nas sicer razveselil z novico, da gospodarstvo izkazuje potrebo po 50% ne kvalificirane in nizkokvalificirane delovne sile, če nas naši predstavniki v družbenem samoupravljalstvu ne bi. Učiti se, učiti in še enkrat učiti. Kajti še vedno je bolje biti večni šolar (ali pa študent), kot pa stati na cesti in se prodajati pod izobrazbo in sposobnostmi. Danes, ko nam je že vsem jasno, da se izobražujemo zato, da bomo brezposelni in nam bodo, prodajajočim svojo delovno zmožnost, trkali na našo socialistično zavest, naj se zaposlimo tam, kjer je pač kakšno delovno mesto prosto. Združeni v OO ZSMS smo podružljeni kot masa potencialne delovne sile, vsi povprek, izenačeni, vsi mladi.

Proti konceptu ulične razsvetljave

Teh nekaj primerov približno nakazuje, v čem o(b)staja mlada generacija kot posebna družbena skupina. Taista protišolstva, ki izvirajo iz kapitalistične blagovne produkcije in ki so se ohranila v naši socialistični blagovni produkciji, nas postavljajo v podrejeni položaj (ki je ekvivalenten položaju meznega delavca).

Sedanja povprečniška forma ZSMS, ki je povprečniška zato, ker je v samih odnosih strukturiranja družbenopolitičnih organizacij ZSM pristala v funkciji delovanja na mlade (t.j. vzgojna funkcija ZSM) in ne obratno, v funkciji delovanja mladih, forma, ki že sama nakazuje, da je v dejanskem delovanju ZSM razvita enotnost (kot tudi protivlastnost) procesa kreativnega delovanja in dela tega procesa (vzgoje), onemogoča konstruktivno (organizirano) delovanje mladih znotraj celotnosti družbe, temveč mlade postiska na rob (torej tja, kjer so že). Zato se zavzema za **interesno povezovanje mladih kot osnovni princip organiziranja in strukturiranja ZSMS.**

Interesno povezovanje kot oblika delovanja v sedanjih ZSMS že obstaja. Vendar samo kot postranska (prostoglasna). Tako so razmerja strukturiranja mladih znotraj družbe postavljena kot prostoglasna (kot neke vrste zabava). Temeljni organizacijski princip pa ostaja povprečništvo (s teoretskega stališča gledano: še niti ne abstrakten mladinec, ampak imaginaren, idejen). Dejan Verčič

Foto: Roman Kolar

Privatizacija im prednikovanje

Fotografija: Mitja Pelko.

Čemu postavljati problem privatizacije, ako vemo, da je vse, kar smemo spraviti pod ta pojavnostni okvir, zelo daleč od vseh sistemskih deklaracij, ki so jih delovni ljudje izglasovali od osvoboditve pa do danes. Vse deklaracije torej nasprotujejo privatizaciji in celo narekujejo sankcije zoper njo. Če je stvar tako naravnost urejena, čemu je potem takem potrebno razpravljanje? Vsaj zaradi dveh vprašanj: Kaj je to privatizacija? In, kdo privatizira?

V novejši praksi se v Sloveniji srečujemo s številnimi primeri ko je uredništvo bilo pod obtožbo privatizacije zamenjano. Najbolj sveži primeri so gotovo Teleks, Pavliha in Tribuna. V vseh teh časnikih, ki so le rezultat družbenega razvoja in produkcije na podlagi družbene lastnine, očitno ne gre pojmu »privatiziranje« pripisati kapitalne konotacije. Če ne zaradi drugega, potem vsaj zato, ker ostaja funkcija družbenega odnosa (ki je posredovana s pojmom kapital) neizvedljiva vsaj v njegovi zgornji meji: torej presežni vrednosti (oziroma korišćenje presežne vrednosti v privatne namene). To

napeljuje na misel, da privatizirajo uredništva v polju imaginarnosti — v ideološkem polju.

Vsekakor je nujna analiza tega polja, tega še vedno subjektu »odtujenega« polja.

To polje je seveda prav tisto polje, ki se prekriva z realnostjo, katere moč so prav fetišistične navade. Izkrivlja pa to polje le kaj drugega, če ne realno. Velika napaka bi bila storjena, če bi se v tem trenutku prepustili ugodnosti dualizma med zavedno in nezavedno strukturo, ki se nam prikazuje. Takšen dualizem namreč predpostavlja prekrivanje obeh struktur in tvorjenje celega kroga, v katerem stoji vse na svojem mestu. Takšna formulacija je vsaj dvakrat nevarna. Prvič tam, kjer z zaprtostjo uniformira/lepi subjekt v voljno celoto. In drugič, s to zaprtostjo je legalizirana pozicija metagovorice objektivnosti, ki sme in zmora zajeti celoto v pregledno shemo.

Dosedaj povedano predstavlja nujen del, s katerim je omogočen vhod v strukturo subjekta, tudi tistega subjekta, ki je označen za urednika. Ta urednik ni seveda nič drugega

kot v sebi razcepljen subjekt, ki črpa svojo moč/nemoč iz Drugega mesta. Seveda je zelo pomembno kaj je to Drugo mesto: institucije, literatura, drugi in tretji subjekt. Takšno Drugo mesto torej organizira nezavedno urednika. Lepo. Toda zakaj prihaja, do razlik med urednikom in politično strukturo. Dejali bi, da zaradi primanjkljaja v Drugem, torej zaradi diferenciacije, katere ne gre prikrivati, temveč z novim primanjkljajem le poudariti diferenciacijo. In prav ta diferenciacija se pojavi v urednikovi govorici. Urednik nastopa kot v sebi razcepljen subjekt, subjekt s specifičnimi idejami, mislimi, ki pa v polju realnosti lahko različno odmevajo, odvisno od tega, kakšen ideološki status ima v njegovi govorici Drugi, za—katerega—se—predpostavlja—da—ve (oblast). Bolj ali manj je seveda jasno, da šele tedaj, ko podanik spregleda, da pred njim stoji kralj, kralj postane kralj. In prav takšno usodo doživlja politična struktura z vsemi dogmami in zakoni skupaj, namreč usodo že vedno v naprej posredovanega, ki šele omogoči njihovo eksistenco.

Sedaj je več kot očitno, da kratek stik nastane prav tam, ko urednik z vso označevalsko strukturo prepozna v kralju kralja, pa se ne izda in potemtakem ogrozi kraljevsko eksistenco. S privatizacijo torej oblastna ideološka govorica označi tisto, kar se zoperstavlja njej sami. Torej je privatizacija popolnoma »normalen« izraz tistega, kar je, torej razcepljenega subjekta, ki ima izvorno pravico do svojega mišljenja, do tega, da se z njim ne strinjamo in še posebej do tega, da njegovega mnenja ne spravljamo na nivo partikularnosti, sebe pa izznamemo iz polja govorice in tako najdemo objektivnost (objektivnost je tisto, ki ni mogoče).

Še drugače povedano, zahteva po odpravi tovrstne privatizacije pomeni lepljenje subjekta, kar je enako uniformiranosti in odpravi tistega, kar loči človeka od živali: simbole komunikacije. Morda je ta smer nekoliko preostro zastavljena, vendarle pa je dolgoročni rezultat neizogibna intelektualna uravnalovka, ki zamenjuje željo po svobodi z užitek, da smo vladani.

Ob preganjanju razloga za privatizacijo se ne moremo izogniti objektu želje urednika, ne moremo se izogniti vprašanju, kaj je tisto, k čemur je notranje usmerjen urednik, ko se vedno znova prek časnika diskriminira v obeh oblastih. Svoboda kot objekt želje je, po naravi mehanizma želje nedosegljiva in kompromis so prav kritični teksti, katere pa si kot bralci razlagamo tako, kot ustreza našemu položaju, kot ustreza naši ideološki vpetosti/realnosti našega mesta v družbenih odnosih. Kar predstavlja piscu navidezen boj za doseg svobode, pomeni oblasti moment, ki preprečuje izpolnitev njene želje/oblasti (ki se v realnosti kaže kot boj za svobodo tiska s pozicije oblastniške objektivnosti).

Do sedaj smo verjetno naredili dovolj trdno mesto za trditev, da je privatizacija nemogoča, ako govorimo o privatizaciji urednika; kajti, kot smo videli, že sama struktura subjekta je tisti moment, ki že vedno vnaprej deluje, torej je skozi in skozi privatizacija že prisotna.

Vprašanje privatizacije ob vprašanju sodelavcev, namreč tega, da nekaterim piscem urednik tekstov ne objavlja, ali ne objavljajo nekaterih tekstov, je navidez le vprašanje tehnične narave, ali puščamo neke ideje v svoj časopis ali ne. Ako gledamo na ta problem tako, potem smo na videz ujeli mesto privatizacije. Istočasno pa nam tovrstna analiza ne pove ničesar o tem, kaj oblikuje časopis in določa mesto nekega teksta v časopisu ali širše v sferi družbenih odnosov. Tehnični aspekt nam pove, da nekaj je ali pa ni objavljeno, zamolči pa učinek celotne strukture, ki vpliva na branje teksta, takšnega kot je, ali branje tega istega teksta med vrsticami. Bistveni element branja teksta je tradicija časnika, ki jo je ta časnik pridobil skozi svoje delovanje v določenem prostoru. Ta tradicija je izraz ponavljajoče težnje (ne glede na to, kaj je vsebina te težnje), vsebina te težnje skupaj z diferenciativnim učinkom govorice pa tej težnji daje barvo, s katero nastopa v družbenih odnosih. Narobe bi bilo misliti, da je tradicija nespremenljivi element, kajti z vsakim tekstom, z vsako številko se potrjuje, ali pa dela zmedo v bralski populaciji.

Priznavanje pravice do »privatizacije« ali njenega »odtujenega« značaja: doslednega izvajanja koncepta, tudi ob vprašanju sodelavcev, je torej bistveni element oblikovanja časnika, kajti prav stalna usmeritev pripomore k razumevanju teksta, torej že vnaprej poišče mesto vsakega teksta v ideološki sferi. Vmeščanje teksta, ki se ne podreja tradicionalni usmeritvi pa je resnična privatizacija na mikronivoju, kajti govorica ne glede na vsebino dodaja tekstu tradicionalni učinek in iz teksta naredi le njegovo parodijo. »Privatizacija« na mikronivoju, v uredništvu, je torej že vedno prisotna in legalizirana s samim obstojem institucije in človeka. Seveda pa ni bilo odgovorjeno na izhodiščni vprašanji: kaj je to privatizacija kot ožitek zoper že omenjena uredništva ter kdo pravzaprav privatizira. Pri odgovoru bo potrebno jasneje naznačiti mesto uredništva v razmerju družbe do oblasti (te vezi so bile naznačene že v samem opisu procesa izjavljanja uredništva).

To mesto je kaj lahko določiti kot vmesni element, ki reproducira govorico oblasti, že zaradi same vpetosti v strukturo gospostva. Razlike pa obstoje v tem, ali uredništvu uspe vnesti svojo subjektivno noto v svoje delo ali pa je to z iztazitim ideološkim pritiskom ali pa že kar s fizično (kar je tudi ekonomsko) represijo onemogočeno. Tu pride do para-

doksa, ko tisti, ki privatizira/oblast, ki ima moč ideološke in fizične represije, obsodi privatizirerstva tistega, ki se tej moči ne podredi. V istem hipu pa bralci nekega časnika vidijo v uredništvu, ki dosledno reproducira govorico oblasti, privatizirerje pa čeprav je jasno, da je tako v prvem kot v drugem primeru pravi privatizirer oblast (gre za jasen izraz diferenciativnega učinka jezika!).

Po sledih logike privatizacije berimo: »Avantgardistično — radikalistično pisanje« Mladine« in »Pavlihe« zasluži obsodbo, toda v zvezi s tem se postavlja vprašanje odgovornosti tudi tistim družbenim organom, ki so se do sedaj toleratno obnašali do takšnega destruktivnega delovanja.« (Borba, 3—4. marec 1984, J. PAJIČ).

Za opis situacije ni dovolj le prazna vrsta besed. Manjkajo podatki, vsaj to, da je citat prepisan iz »Borbe« in podrobneje pojasnilo delovanja uredništva »Pavlihe« in Borisa Novaka kot odgovornega urednika taistega časnika. Najbolje je začeti kar s škandali in škandalčki, pri tem pa naj bo pozornost usmerjena na vsebino družbenih odnosov, ki se kažejo v njih: CK ZKS je začel ogrevati prostore pred dogovorjenim časom, tajnik Društva novinarjev in glavni urednik Kmečkega glasu je dobil za spremljanje partijskega kongresa najvišji osebni dohodek, objava visokih plač v Mednarodnem centru za razvoj samoupravljanja v podjetjih v družbeni lasti, napad na IMV, fotografija teritorialca s fračo v roki na manevrih »Enotnost 83«, lestvico desetih mož, ki so dobili renault preko vrste in za dinarje, »JAK«. In na račun zadnjega gre tudi spodsekana glava odgovornega urednika »Pavlihe« Borisa Novaka.

Zdi se, da je povsem nepotrebno zastavljati besedo, ki bi podprla vsakršen uporen glas zoper DESNICO, ki skozi mariborski »KAJ« prihaja na dan (in to je Pavlihov »JAK« tudi počel, če odštejemo nekaj preveč lesenih prispevkov). Pa vendarle je še kako potrebno, posebej na temo: privatizacija uredništva, kar najjasneje orisati mehanizme, ki so Pavliho popeljali v prepad. V tem početju pa nam bo »KAJ« v posebno pomoč, primerjava z njim, s časnikom »KAJ«, ki uživa nesluteno podporo odgovornih instanc/oblasti. Nasprotno »KAJ« »Pavliha« z Novakovim uredniškim konceptom, ki se je zaustavil le pred redko katero tabu temo, nima podpore.

Ni naključje, da je Novakova koncepcija padla prav na »JAK«, kajti že sam naslov zadene točno v srce slovenskega novinarstva. Ne gre toliko za Jaka Koprivca (izvršni sekretar komisije za informiranje pri CK ZKS, predsednik skupščine Dela, predsednik Društva novinarjev Slovenije), kot najbolj izpostavljeno osebnost uravnavanja od-

nosov znotraj novinarstva v Sloveniji. V mislih imamo »jak«/močan — »KAJ« je močan, ker je oblasti povšeči; je sicer rumeno-desna institucija, ki ni niti slučajno »problematična«, pa še mnogo denarja izvablja bazi. Denar izvablja z bedastimi štoski in pornografskimi slikami, medtem ko ga »Pavliha« izvablja s kritičnimi in brezkompromisnimi teksti.

Z zavračanjem »KAJ« nikakor ne odkramo pravice uredništvu »KAJ« do »privatizacije« (ki je po logiki razcepljenega subjekta že vedno prisotna), vendar pa prav na primeru »KAJ«, za razliko od »Pavlihe«, izstopa mesto privatizacije/oblast. Mesto gospodarja v družbenih odnosih je tista točka, ki sme sprostiti določeno količino energije, s katero spravi s poti vsakršen poskus novinarja/uredništva, da bi resno vzelo normalne družbene akte in dogovore in bi s primerjavo aktov z družbeno stvarnostjo osvetlilo mesto destrukcije družbenih odnosov.

Še vedno ni odgovorjeno na vprašanje: zakaj prav »Pavliha«? Vsaj dva specifična vzroka znotraj imaginarne družbene sfere obstajata. »Pavliha« je satirični list in že zaradi logike vica, štoska, metafore se skozenj nujno prebije na dan realno in kot kaže, je ta preboj za nekatere strukture naše družbe hudo boleč.

Drugi vzrok je izpeljava prvega, čeprav ga nekateri postavljajo kot edinega. Gre za to, da je »Pavliha« z angažiranim pisanjem postal obveščevalec javnosti, dnevniki pa so za razliko od njega le parodija samega sebe. Informativna vloga satiričnih listov v svetovnem merilu ne more biti nič posebnega, posebnost je pri nas, ker si dnevniki ne prizadevajo za informiranje javnosti. Vzrok za zamenjavo vloge informator/humorist je torej potrebno iskati v ideološki konformnosti dnevno informativnih listov in ne v posebnosti »Pavlihe«.

In še nekaj se je pokazalo ob primeru »Pavlihe«, namreč dejstvo, da je za razliko od neproblematičnega zgodovinskega trenutka (ko je ekonomska represija minimalna?), v kriznem času ideološka sfera blokirana, z željo preboja ekonomske represije in s tem v zvezi tudi ideološke, zatorej porabi gospodar preveč energije za ideološko blokiranje možganov množice. Zato ni čudno, da koncept Pavlihe ni bil deležen širše javne obravnave, temveč je bil odpisan po najkrajši poti: na upravnem odboru društva novinarjev (D.N. je ustanovitelj Pavlihe) na podlagi postopka za razrešitev Borisa Novaka, ki ga je sprožil predsednik Društva novinarjev Slovenije, Jak Koprivca.

Vojne in vojaškega roka

Prispevek k analizi o potrebnosti

nosti, ki jo ima sam po sebi. Vloga vojaške službe je s tega stališča v večini organiziranih družb nenadomestljiva.

Večje število nezaposlenih je povsod nezanesljiv povod za družbeno nezadovoljstvo. Zato seveda ni golo naključje, da se tako prikrita kot neprikrita vojaška dejavnost, povečano število pozivov v vojsko, pa tudi širjenje nevojaških funkcij armad intenzivira prav v času družbenih kriz.

Mladina postaja v razvitih in polrazvitih industrijskih družbah vse bolj odtujena tradicionalnim nacionalnim moralnim in sploh družbeno priznanim vrednotam. Tako imenovana alternativna scena, ki se pojavlja kot rezultat, kot materializacija rezultatov upora proti togi uokvirjenosti navad preteklosti, ponavadi ne predstavlja učinkovite oblike odpora, temveč še potrjuje svojo dokončno alternativnost, ki nikoli ne bo kaj več kot samo alternativnost. Kljub temu pa v državnih vrhovih niso redka ne razmišljanja ne stvarni ukrep, ki prek povečanja oboroženih sil poskušajo poostriži nadzor nad svojo, alienirano mladino. Leto ali dve vojaške vzgoje še tako prepričanim glavam dokaže, da njihova »civilna alienacija« še zdaleč ne dosega niti sence vojaške. Praviloma je potem njihovo nadaljnje delovanje in obnašanje za družbo pozitivno in konstruktivno. Težave, ki včasih nastanejo ob dejstvu, da je treba javnosti nekako prikazati nenadoma povečano zunanjo nevarnost in ogroženost, ki je v resnici ni, ne predstavljajo nepremostljive ovire, saj so običajno v državnih rokah vsa najpomembnejša sredstva politične propagande.

Vojna in vse, kar jo spremlja, vključno z najpomembnejšim t.j. s pripravami nanjo, predstavlja glavni stabilizator sporov med generacijama. Ta psihološka funkcija vojne pomaga ali omogoča starejšim generacijam, ki so zaradi starosti fizično oslABLJENE, da ohranijo nadzorstvo nad mlajšimi generacijami ter da te generacije v manjših vojnah fizično oslabiljo, ali jih, če se jim zdi potrebno, v večjih vojnah uničijo.

Vojna nastopa tudi kot dejavnik družbene sprostitve. Ta družbena funkcija vojne in vojske, ima podoben, le neprimerno večji pomen kot praznični dnevi in proslave. Pomen za stabilnost družbe, seveda. Torej, če nočemo vojne, potrebujemo čim več proslav, manifestacij, praznikov, olimpijskih in drugih iger, gasilskih vesellic in čim manj mirovnih manifestacij. Mirovno gibanje in zavzemanje za mir objektivno krepi sile vojne, dolg vojaški rok pa je garancija miru.

V času družbene krize je zelo pomembno, da imamo pozitiven odnos do vojne in vojske. Pametno je, če se da vsaki večji stvari splošen nacionalni in vojaško-obrambni pomen. In nobena pametna vlada se ne odpove taki možnosti. Za manjše stvari pa je dovolj že, da so zraven dve-tri uniforme ali če igra vojaška godba na pihala. Scenarij pririditve, ki upošteva načelo koristnosti vojne, je že vnaprej obsojen na uspeh.

A. Jelenc

mirovna manifestacija sindikatov treh dežel ali — kako oskubiti »goloba miru«

V nedeljo, 11. marca dopoldne, so se na ljubljansko Gospodarsko razstavišče pripeljali avtobusi z mirovnimi manifestanti — sindikalisti Slovenije, Furlanije — Julijske krajine in avstrijske Koroške. Gospodarsko razstavišče je bilo namreč prizorišče srečanja pod naslovom »Mir — sožitje — razorožitev«. Tam so se glavnim akterjem pridružili še predstavniki sindikalnih organizacij Hrvaške, Veneta in Emilie Romagne, nekaj pa je bilo tudi neodvisnih udeležencev, ki so jih tja privabili plakati in sredstva javnega obveščanja. V skladu z organizacijskimi napotili, ki jih je izdala Zveza sindikatov Slovenije, so bili udeleženci oboroženi z zastavami, praporji in transparenti z mirovnimi slogani: »mir med narodi«, »za mednarodno sodelovanje, mednarodni jezik Esperanto«, »samo miru si želimo«, »nočemo vojn, hočemo mir«... in še eden ki je izstopal — »Avstrija — dol z izvozom orožja; Jugoslavija — več svobode mišljenja in izražanja; Italija — dol z jedrskim orožjem«. Sama manifestacija se je odvijala v zaprtih prostorih, kjer so udeleženci lahko udobno sedeli. Začela se je z jugoslovansko, italijansko in avstrijsko državno himno - te je odpihal pihalni orkester Papirnice Vevče. Ta je bil tudi edini, ki je dvignil s sedal na noge tritisočglavo množico. Osrednji del prireditve je potekal v znamenju mirovnih govornikov. Govore Marjana Orožna, predsednika republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, Luciana Lame, generalnega sekretarja italijanske sindikalne

konfederacije CGIL in Erwina Frühbauerja, predsednika Avstrijske sindikalne zveze za Koroško bi lahko strnili v skupno misel: »napietost med obema velesilama se bliža kulminaciji, ideologi in strategji zastraševanja nadaljujejo z oboroževalno tekmo, breme le-te nosijo delavska pleča, zato se sindikat ne more omejiti le na protest in prepričevanje, pač pa mora znati vplivati tudi na vladne ukrepe, krepi je treba sodelovanje med sindikati Alpe-Jadran in tako s skupnimi močmi prispevati h ohranitvi miru na tem območju.«

S sprejetjem skupne izjave, namenjene udeležencem Stockholmske konference, se je manifestacija prevesila v končni del. V izjavi je izražena zaskrbljenost nad stanjem, ki že nekaj let prevladuje v mednarodni skupnosti, zahteva, da ZDA in SZ obnovita pogajanja o omejitvi jedrskega in klasičnega orožja ter nadaljujeta z dialogom in izjavo »da nočemo živeti v negotovosti ter v senci raket in drugega morilskega orožja, temveč v miroljubni skupnosti svobodnih, enakopravnih narodov, katere ravnanje ne bo vodilo v samouničenje, ampak k delu, ustvarjalnosti, razcvetu in blaginji vseh njenih delov, vseh ljudi sveta.«

K manifestaciji je sodil še kulturni program s Papirniškim pihalnim orkestrom, folklorno skupino Sava in oktetom Gallus. Sem so sodile tudi stojnice s spominki v avli pred dvorano in stojnice s hrano in pijačo, začijene z narodnozabavno muziko (radijska izvedba) na prostem.

Mirovnega goloba oskubili perja

»Slavna zgodovina mesta Ljubljane bo danes bogatejša za pomemben dogodek,« je dejal Luciano Lama. Ta obogatitev slavne zgodovine je bila dokaj klavrna, saj so bili udeleženci le neme, pasivne, le tu in tam ploskajoče priče zgodovinskega dogodka. Na primeru manifestacije Zveze sindikatov Slovenije se je tako še enkrat potrdilo dejstvo, da naše družbeno-politične organizacije (vključno z Zvezo socialistične mladine) pri organiziranju tovrstnih prireditev ne znajo (ali pa ne morejo) spremeniti modela državnega manifestiranja »po naročilu«. Zveza sindikatov Slovenije je v imenu delavskega razreda v tem primeru pripravila srečanje le za njihove (delavske) predstavnike, čeprav so imeli formalno možnost obiska in udeležbe vsi. Da je bila ta možnost le formalna pa dokazuje tudi velikost dvorane na Gospodarskem razstavišču, kamor v najboljšem primeru ni mogoče spraviti več kot štiri tisoč petsto ljudi. Zanimivo vprašanje je tudi, zakaj ta manifestacija ni bila združena z mirovnim pohodom po ljubljanskih ulicah in zakaj ni bila pripravljena na prostem, saj bi se potem resnično lahko vsi tisti, ki do vprašanja miru niso indiferentni, pridružili manifestantom. Ali pa je mogoče skrivnost v izvornem jugoslovanskem načinu? Če je temu tako, potem je mogoče ugotoviti, da ta izviren način ni lasten mladim, saj se jih je srečanja udeležilo le kakih stopenjdeset.

Poleg preskrbe delavcev z ozimnico in zagotavljanja toplih obrokov za podanike, je Zveza sindikatov odkrila nova področja delovanja, ki so za delavski razred vitalnega pomena in naj bi v bodoče postala stalna praksa. »To naše zborovanje tu ni ne začetek pa tudi ne konec naše akcije. Delovni človek, ki nosi glavno breme oboroževalnih izdatkov, se dobro zaveda, kako to vpliva na njegov ekonomsko-socialni položaj.« (iz govora tov. Marjana Orožna). Naši sindikati pa si seveda prizadevajo tudi za povečano intenzivnost dela in čim večji izvoz. In prav izvoz nič kaj miroljubnih »igračk« daje masekomu pri nas vsakdanji kruh — glede na to, da naša vojna industrija nima ravno zane-marljivih izvoznih uspehov!

Kakor vse kaže naša družba mirovnega gibanja ne potrebuje, zaželjeni pa so mirovni delegati, ki bodo na manifestacijah tipa »mir, sožitje razorožitev« dostojanstveno zastopali interese naše celotne družbene skupnosti, ki je že tako ali tako znana kot borka za mir v svetu in nove, pravične družbeno-ekonomske odnose, »za ustvarjalnost, razcvet in blaginjo vseh ljudi sveta!«

Foto: Roman Kolar

HHH-1111

holger ströhm: miroljubno v katastrofo

(Dokumentacija o atomskih elektrarnah) tekst in literatura.

I. poglavje

GOSPODARSKA RAST, ENERGETSKA RAST IN ATOMSKE ELEKTRARNE

Eksponenčna rast

V zadnjih letih so bili prvič v zgodovini človeštva s tehničnimi argumenti izraženi dvomi v koncept stalno naraščajočega bruto socialnega produkta in s tem povezano gospodarsko rastjo. 14.

Kljub temu ravnajo vlade, industrija in oblasti še naprej po tem principu in postavljajo smernice za bodočnost, ki vodi v katastrofo. Kot primer lahko služi »Osnutek o ekonomsko političnih smernicah za leto 1973 do 1985« zvezne vlade ZRN, ki temelji na letni stopnji rasti cca 5%. 15.

Od leta 1963 do 1973 je znašala letna stopnja rasti industrijske proizvodnje v ZRN povprečno 7%. Če bi od leta 1980 imeli 8% stopnjo rasti, bi dosegli leta 1989 dvakratno, leta 1998 štirikratno, leta 2006 osemkratno, leta 2067 pa tisočkratno industrijsko proizvodnjo leta 1980.

S tem malim računom postane problem eksponenčne rasti jasen. Podvojena gospodarska rast trajno ni mogoča. Morda poznate zgodbo o izumitelju šaha, čigar kralj mu je obljubil vsakokratno vojno količino žitnih zrn za vsako polje na šahovnici (za prvo eno zrno, za druge dve, za tretje štiri itd.). Kralj je bil prisiljen kmalu spoznati, da toliko žitnih zrn ne premore niti ves svet. Podobno je s predstavami o stopnji gospodarske rasti. Čeprav bi lahko vsak matematik, politik in ekonomist pokazal njihovo absurdnost, se politiki in stranke še naprej oklepajo koncepta gospodarske rasti. Nekaj primerov: leta 1970 je zvezno ministrstvo za gospodarstvo izjavilo, da brez gospodarske rasti ne bi bilo zadovoljivega napredka znanosti in tehnike — ki vodi k višjemu življenjskemu standardu — ne bi bilo polne zaposlenosti, pravične razdelitve dohodka in premoženja, socialne varnosti in nobenih aktualnih možnosti, da bi država lahko izpolnjevala naraščajoče potrebe skupnosti, predvsem na področju izobraževanja in infrastrukture. 16

Kasneje je tedanji zvezni minister za gospodarstvo dr. Fridrichs izjavil: »Ni mi treba ponavljati, da je zadovoljiva skupna gospodarska rast nujna zaradi sledečih na kratko naštetih razlogov:

1. za financiranje sistema socialnega zavarovanja, ki je dinamično zasnovan, nadalje za konsolidacijo javnih proračunov, naprej

za razrešitev strukturnih problemov gospodarstva in dohodkovne ter premoženjske razdelitve — prirast je pač lažje deliti in lažje drugače razdeliti kot substanco — za financiranje ukrepov za zaščito okolja in končno za doprinos zdravemu razvoju svetovnega gospodarstva z redukcijo deficitov plačilnih bilanc važnih trgovinskih partnerjev. V primeru premajhne rasti ali celo pri nični rasti se da te naloge izpolniti le s padanjem realnega dohodka, torej po nemško: s padanjem življenjskega standarda. To pa ne more biti cilj politike.« 17

Tudi frakcija CDU je v zveznem parlamentu (Bundestag) poudarila, da je gospodarska rast potrebna, da bi bila ponovno dosežena polna zaposlenost, da bi bilo bodočim generacijam omogočeno solidno življenje, za učinkovito pomoč deželam v razvoju in za prispevek k socialnemu miru v Evropi in v deželah tretjega sveta. »Rastoče gospodarstvo je potrebno za varnost naše nacionalne eksistence in ohranitev socialnega miru.« 18

Stopnje rasti kot gospodarska nujnost

Eden največjih pristašev atomske energije in gospodarske rasti je nekdanji zvezni minister za raziskovanje Hans Matthöfer: »Kolikor večje so stopnje rasti, toliko boljše so možnosti, da se oddvoji zadosten del za izboljšanje ekoloških pogojev. Ni omembe vredno, da je naravnost cinično nesocialno govoriti o zavestnem omejevanju gospodarske rasti, glede na slejkoprej ogromne razlike v življenjskem standardu — nacionalno in še posebej v razmerju do držav v razvoju... 19

Če hočemo odpraviti brezposelnost in ustvariti milijon dodatnih delovnih mest za odrasla generacija in če hočemo tistim, ki so zaradi racionalizacije brezposelni, omogočiti nova boljša delovna mesta in če hočemo v naraščajoči mednarodni konkurenci obstajati, potem menim, da je potrebna letna gospodarska rast 4–5%. Zato pa je potrebna ustrezna energetska ponudba. Kdor pravi, da noče gospodarske rasti, tega je treba vprašati, kakšno gospodarsko ureditev želi. Kajti gospodarska ureditev, v kateri živimo, je docela utemeljena na gospodarski rasti. Na demokratičen način je kratkoročno tudi ni moč spremeniti. Potrebujemo rast.« 20

Vse, kar je bilo tu citirano, bom pozneje v tej knjigi ovrge, razen zadnje odstavka Hansa Matthöferja, kajti v tem ima prav: ta gospodarska ureditev potrebuje rast in je povsem utemeljena na rasti!

Da bi to trditev podkrepili, moramo kapitalizem opazovati v njegovih osnovnih potezah. Za kapitalista je tipično, da svojega denarja ne zapravi kot včasih knezi, temveč da svoj kapital investira glede na dobiček. Ta dobiček spet investira, da bi dosegel večji dobiček itd. Iz tega sledi stalna rast. Noben posestnik kapitala se tej dinamiki ne more odtegniti. Kajti, če ne priskrbi takih strojev, ki z manj delavci proizvedejo ceneje več blaga, naredi to konkurenca. To pa tudi pomeni, da se tvorijo vedno večje firme, ki pro-

ducirajo več in ceneje. Pri tem je pomembno le kratkoročno in kratkovidno vsakokratne stopnje rasti. Vsak ukrep za zaščito okolja in vsaka obzirnost do narave bi ogrožala doseganje tega cilja, razen če je s tehničnimi ukrepi za zaščito okolja nastala nova industrija, ki prispeva k zvišanju bruto socialnega produkta.

Toda večja potrošnja in več dobrin ne pomeni avtomatičnega izboljšanja ali pa osrečanja potrošnikov. Pogosto pomeni, da je treba plačevati za to, kar je bilo prej zastoj. Na primer, namesto vedno bolj neučitne vode iz napeljave se prehaja bolj in bolj na kupovanje in potrošnjo mineralne vode. Ali pa je treba vedno več plačevati za izravnavo naraščajočih zdravstvenih stroškov, (psihofarmakoloških sredstev ali psihiatra). Tisti, ki zaslužijo pri tej rasti, se ne ozirajo na razdejanja, ki so povzročena človeku, medčloveškim odnosom in okolju.

Planirano razsipavanje

Še zdaleč nimajo smisla vsa blaga, ki so proizvedena. Primer za to je moderna oboroževalna industrija s svojimi izjemnimi izdatki in ogromno porabo energije. Toda tudi mnogo potrošnih dobrin je odvečnih ali slabše kvalitete. Tudi to ima svoje razloge v prisili tržnega gospodarstva. Če bi proizvajali le visoko kvalitetne potrošne dobrine, bi bil trg nekega dne zasičen, ker se ne bi nič pokvarilo. Po logiki kapitalizma seto ne sme zgoditi. Zato se planira poraba in umetno proizvajanje potreb, ki se z reklamo uveljavijo, hkrati pa se razvijajo novi potrošni elementi, ki stare naredijo za nekoristne. Pogosto gre pri teh inovacijah za tehnično brezvredne spremembe posameznosti ali pa za modne muhe, ki ustvarjajo vtis, da so predhodni modeli zastareli.

Da se »modno nezavedni« ne bi odtegnili potrošnji, je bila razvita še druga metoda: planirano razsipavanje. Zmanjševanje življenjske dobe potrošnih dobrin je trdno povezano s stopnjo razvoja v posamezni industrijski družbi. Tako se je v Franciji življenjska doba avtomobilov zmanjšala s 14 let (1962) na slabih 12 let (1974), v ZDA znašala le skromnih 5 let. Prve fluorescenčne cevi, ki jih je Philips proizvajal leta 1938, so imele življenjsko dobo 10.000 ur. Lahko so torej gorele 14 mesecev brez prekinitve. »Slab posel«, je presodila direkcija Philipsa, ki je, preden je poslala cevi na trg, znižala življenjsko dobo na 1000 ur (ali 42 dni). 21,22

V neki švedski študiji o najvažnejših potrošnih dobrinah je bilo dokazano, da je od 1000 artiklov, ki so bili na tržišču leta 1950, do leta 1955 preživelo le 470 artiklov, leta 1960 pa jih je preostalo še 300. Nemške statistike kažejo, da družine običajno pohištvo moderne fabrikacije zamenjajo vsakih 10 let. V Franciji se zveze potrošnikov pritožujejo, da so svečke, avtomobilske gume, britvice, hladilniki, obleke, čevlji itd. vedno slabše kvalitete in da se krajša njihova tehnična življenjska doba. 22,23. Embalaže in posode za enkratno uporabo se sistematično uvajajo. Predmeti »po uporabi odvzri« kot

so kemični svinčniki, vžigalniki, namizni prti, serviete, papirnati robčki, spodnje perilo, posode iz lepenke prodirajo v naše vsakodnevno življenje, celo v bolnišnice. S psihološko prebrisanostjo napeljujejo najboljši nemški reklamni psihologi povprečnega potrošnika, naj z ravnodušno gesto odvrže prazne steklenice — vseeno kam. Imeli so uspeh, na veliko veselje svojih delodajalcev, in »Handelsblatt« ugotavlja poln entuziazma: »Metanje v stran postaja življenjski stil, ki prinaša letno milijardni promet.« 24

Blokiranje patentov

Nadaljnja metoda, ki naj zagotovi kolikor mogoče visoko prodajo, je blokiranje patentov. Znano je, da bi danes lahko neomejeno proizvajali znova vnetljive vžigalice, dolgo goreče žarnice, neuničljive ženske nogavice itd. Mnogo teh patentov so odkupile večje firme, vendar ne za smiselnejšo proizvodnjo, temveč da bi jo preprečile. V kapitalističnem tržnem gospodarstvu je zapravljanje in inovacija — torej nasprotje trpežnosti — pobuda za rast in pogoj za ohranitev polne zaposlenosti. 22 Iz tega sledi, da:

— obstajajo mogočni ekonomski interesi, ki vzdržujejo tiste procese, ki so nujni za stabilizacijo profitnih možnosti,

— potrošniki nimajo pravice soodločanja. Tu so le interesi lastnikov kapitala, da bi se nadaljnja rast ohranila in proizvodna struktura čim manj spremenila.

Z drugimi besedami: razumeti moramo sile in interese, ki želijo vzbuditi videz, da so določeni pojavi, kot npr. atomska energija, neizogiben rezultat tehničnega razvoja in ne obratno — rezultat prizadevanja določenih prevladujočih gospodarskih moči, ki hočejo obvarovati svoje privilegirano družbeno in gospodarsko pozicijo. 25

Proti združenjem, ki povezujejo posamične kapitalistične interese, in imajo seveda v Bonnu in na drugih važnih mestih vpliv, so posamezni meščani in celo politiki brez moči. Privatno priznavajo, kot piše »Die Zeit«, da so »ujetniki sistema« 26. Podobno se je izrazil C. Terlomo, nizozemski poslanec v evropskem parlamentu: »Za politike ostaja pri vseh določitvah prevladujoč aspekt koristi, ki jo lahko kratkoročno pričakujejo in ne, kako to koristi ljudem.« 27. To razjasni tudi dejstvo, zakaj je v zadnjih 20 letih 5 krat 500 zveznih poslancev odobrilo 20 milijard DM za raziskave in razvoj atomske energije. V teh 20 letih se jim je priključilo tudi nekaj tisoč deželnih poslancev, kajti tudi ti so morali odobriti v ta namen stotine milijonov DM iz deležnih proračunov. Ali je bilo kdaj v teh 20 letih mogoče slišati, da bi se kdo od teh — vsaj en samec — ljudskih zastopnikov dvignil iz svoje poslanske klopi, stopil do govorniškega pulta in rekel: Možno, da drugi več vejo o atomski energiji kakor jaz. Vem tudi, da proti interesom industrije atomske energije ne bom mogel ničesar opraviti. Toda vse to se mi zdi sumljivo in v imenu meščanov, ki jih naj tu zastopam, zahtevam pojasnila o sledečih temah. In dokler me ne bodo prepričali, ne bom odobril

niti ene marke več za atomsko energijo!? 28

Toda ne le politiki, ki so deloma še preradi odvisni od sistema, tudi država se mora ukloniti »stvarni prisili«, ker je davčno odvisna od kapitalistične rasti. Davčna statistika kaže, da se levji delež državnega dohodka sestoji iz direktnih davkov na mezde in davkov na pre-sežno vrednost. Iz davkov plačane državne plače in socialne dejavnosti »splavajo po vodi«. Država je direktno odvisna od industrije in ji preostaja zelo majhen manevrski prostor. Iz tega sledi, da mora biti bistveni del davkov ponovno uporabljen tako, da se kapitalistični proces rasti nadaljuje, da ostajajo molzne krave molzne. Najvažnejša naloga države je torej, da ohrani in obvaruje kapitalistično strukturo družbene proizvodnje, saj je njena možnost ukrepanja odvisna od pri-tekljih davkov.

To dejstvo postane jasno, ko vidimo, da vsako leto več in več firm, ki jim grozi stečaj, sili v pisarne državnih finansierjev gospodarstva. Grožnje z množičnim odpuscanjem so praviloma del igre, ko firme želijo oskubiti državo za pobrane davke. In država se velikodušno izkaže. Leta 1977 je šlo za 17,5 milijard DM, v prihodnje pa se govori o ogromnih garancijskih vsotah. Šele pred kratkim so finančni eksperti v Bonnu poročali kancelerju Schmidt, da bo za financiranje novih atomskih elektrarn potrebno jamstvo 20 do 40 milijard DM. 30

Stavek, da se »dobiček privatizira, izgube pa socializirajo«, bo potem opravičen z ustvarjanjem delovnih mest, čeprav so ravno ta državna financiranja uporabljena za racionaliziranje delovnih mest. Dejstvo, da to financirajo delavci in da pri tem še izgubijo svoja delovna mesta, razjasni, kdo v kapitalistični gospodarski strukturi ZRN razpolaga z oblastjo.

Čeprav rast nad neko določeno mejo bolj in bolj uničuje, mora država to slepo kapitalistično rast še naprej pospeševati, da bi lahko tu in tam omilila in popravila posledice. Zato tudi recimo ni prepovedano onesnaževanje okolja, temveč je z zakonskimi naložbami porojen umeten trg. Tako lahko onesnaževalne industrije instalirajo za naprave za varstvo okolja, ki jih druge industrije proizvajajo in ponujajo. Na ta način je mogoče ustvarjati delovna mesta in stopnjevati gospodarsko rast. Gospodarska rast in polna zaposlenost pa veljata v naši državi nasploh za najvažnejša cilja, kar prejšnji citati izdatno potrjujejo. 22

Razvoj atomarne proizvodnje energije

Za realizacijo zamišljene stopnje rasti so nujno potrebni energetski viri, ki po svoje prispevajo k uničenju okolja. Pri vseh procesih, ki trošijo energijo je proizvajanje energije uničuje okolje vselej takrat kadar energijski viri niso naravni, npr. sončna energija, energija vetra, človeška ter živalska moč. 31 Pri pridobivanju energije iz fosilnih goriv nastaja npr. prah, žveplov dioksid, dušikovi oksidi, ogljikov dioksid, žveplov vodik, kislinska para, živo srebrne pare, halogenske spojine, organske spojine itd. 32,33,34

Če bomo še nadalje stopnjevali uporabo fosilnih goriv, bo prišlo do resnih problemov na regionalni ravni. Klimatski vpliv ogljikovega dioksida bi se lahko pokazal kot globalni problem.

Da bi obšle del teh problemov in upravičile visoke stroške za razvoj atomskega orožja, so vlade začele forsirati uporabo jedrske energije. Cepljenje atoma sta 1938–39 odkrila Hahn in Strassmann. Leta 1942 je bila energija prvič proizvedena z jedrskim cepljenjem. Leta 1953 je bil prvič pridobljen »atomski tok«, t.j. atomska energija je bila spremenjena v električno in leta 1966 je bila za iznajdba prvič komercialno uporabljena. Leta 1973, torej 34 let kasneje, potem ko je bilo investiranih na stotine milijard DM, je v razvitih državah nuklearno proizvedenih 3% električne energije in 0,7% primarne energije, čeprav zelo bistveni problemi še edno niso rešeni. 35

Vendarle so bile dosežene norme stopenj rasti pri proizvodnji energije z atomskimi elektrarnami in nadaljnje so planirane. Kapaciteta elektrarne je od proizkusne atomske elektrarne Kahl, ki je začela obratovati 1962 z močjo 15 MW, narasla na 1200 MW atomske elektrarne Biblis (začela obratovati 1973). To pomeni samo v 11 letih 80-kratno rast zmogljivosti in 10-kratno rast vseh gradbenih stroškov na centralo. 36

Problematične pa niso le atomske elektrarne same, tudi temveč tudi industrija, ki porabi ogromne količine toka iz velikih atomskih elektrarn.

Ti veliki porabniki so v glavnem tovarne aluminija, železarne in jeklarne, kemična industrija, težka industrija, torej predvsem taki, ki močno onesnažujejo okolje in ogrožajo zdravje. Sedanja središča teh industrij so Porenje in področje Rhein—Main. Med razpravo o 4. atomskem programu v februarju 1973 je neki profesor iz Düsseldorfa povedal, da je povprečna življenjska doba v Porurju že sedaj od 8–10 let nižja od povprečne v ZRN. Schlipkötter in Dolgner prav tako poročata o drugih težkih zdravstvenih posledicah iz podobno prizadetih področij. Na Češkoslovaškem se je v več med seboj primerljivih epidemoloških študijah pri 10–12 letni šolski mladini pokazalo, da je v področjih z močno onesnaženim zrakom telesna višina manjša in da je rast kosti veliko manj napredovala kot v okoljih s čistim zrakom. Na Dusseldorfskem inštitutu so bile opravljene podobne raziskave pri otroških skupinah nekega industrijskega mesta in treh področij čiste zrače. Rezultati povsem potrjujejo češke ugotovitve: pri otrocih iz industrijskega področja je bila v primerjavi z otroci iz področja čistega zraka opazna relativna zakašnitev telesnega razvoja, določena z razmerjem telesne velikosti, stopnje rasti kosti in starosti vsakega testiranca. 37

SE NADALJUJE

Zaradi tehničnih težav bodo opombe objavljene v naslednji številki.

71111111

S fenomenom mirovnihi gibanj se pogosteje srečujemo od leta 1981, ko je v Zahodni Evropi prišlo do prvega vala množičnih mirovnihi demonstracij — srečujemo se seveda toliko, kolikor nam na »osamljenem otoku miru« o tem blagovolijo poročati sredstva javnega obveščanja — tista blagoslovljena, ki razpolagajo z informacijami. Ta fenomen je zajel bolj ali manj celo zemeljsko oblo (da predvsem zahodno poloblo, se samo po sebi razume). Prebivalci zahodnega sveta v strahu pred svetovno kataklizmo združeno demonstrirajo tako proti pershingom kakor proti SS 20, saj je jasno, da tako ene kot druge rakete enako ogrožajo njihovo eksistenco. Nič čudnega ni, da je do največje intenzitete prišlo v tistih državah (spet zahodnih), v katerih je bil motivacijski faktor najmočnejši (Zvezna republika Nemčija, Belgija, Velika Britanija, Nizozemska in Italija), v državah, kjer je zveza NATO nameravala instalirati rakete z jedrskimi konicami — pershing 2 in cruise. Mirovne demonstracije so dosegle kulminacijo v laškem novembru in v začetku decembra, ko so prve pošiljke pershingov že prispele na Staro celinno.

Kako pa v deželah realnega socializma? Tudi tam so prirejali mirovne manifestacije, mitinge, shode... Naši slovanski bratje so množično manifestirali za mir, vendar te prireditve niso prerasle že ustaljenih institucionalnih okvirov. Množično so obsojali imperialistične agresorje z dekadentnega Zahoda, ki žugajo s pershingi, o SS 20 pa seveda ni bilo besed, niti sloganov na transparentih, saj je vendar popolnoma jasno in logično, da so njihove rakete le obrambnega značaja in ma-

lodane božji dar. A vendar! Pojavile so se neke skupine, ki začuda s takim načinom manifestiranja niso bile zadovoljne in so se kar na lastno pest lotile mirovne problematike. Eden od teh je bil vsem znani, prepovedani poljski sindikat Solidarnost, ki je v svojem programu obravnaval tudi mirovno problematiko. V Vzhodni Nemčiji, se pravi v Nemški Demokratični republiki, ima neinstitucionalno mirovno gibanje največ pripadnikov — med njimi je tudi skupina entuziastov, ki roma po vzhodnoevropskih deželah in poskuša pridobiti in osveščati ljudi. Tudi na Madžarskem imajo nedržavno »novo madžarsko mirovno gibanje« s »skupino za dialog« — madžarske oblasti so do tovrstnih oblik delovanja v vzhodnem taboru še najbolj tolerantne. In končno — v sovjetski prestolnici Moskvi se je formirala »moskovska neodvisna mirovna skupina« in pa »moskovske skupine za uveljavljanje zaupanja«, Olega Radzinskega so že spravili na varno — v psihiatrično ustanovo, potem ko so mu sodili. Po neuspelem zadnjem krogu ženevskih pogajanj so vse obljubljene rakete prispele v Evropo, začeli so instalirati pershinge, Sovjetska zveza pa je v Vzhodno Nemčijo in na Češkoslovaško pritorila nove zaloge SS 20.

Mi na repu Evrope smo gledali, poslušali, brali in — to je vse. Zvedeli smo, da potrebujejo rakete, ki bodo (so) instalirane v Comisu na Siciliji, dve minuti, da dosežejo jedrske cilje na našem ozemlju. Znano je tudi, da ima pakt NATO več kot šestdeset jedrskih ciljev na ozemlju Jugoslavije, Varšavska zveza pa menda čez sto petdeset. Naše ljudstvo molči. Ti podatki nikogar ne tangirajo. Bo že država

poskrbela za to namesto nas, saj je Jugoslavija že desetletja znana borka za mir in je miroljubna koeksistenca eno njenih temeljnih načel. Tako je stanje na prvi pogled. Če pa posvetimo mirovnim prizadevanjem pri nas malo več pozornosti, se slika delno spremeni.

V aprilu leta 1959 je bila v okviru Zvezne konference SZDL ustanovljena Jugoslovanska liga za mir, neodvisnost in enakopravnost narodov (v nadaljevanju Liga). Liga ima nevladni status, čeprav ji finančna sredstva za delovanje seveda ne padajo z neba — glavni prihodki prikaplajo z dotacijami družbenopolitičnih organizacij in skupnosti. Ne čudite se, če za Ligo še niste slišali.

Redki so tisti srečneži, ki vedo za obstoj te organizacije, še bolj redki pa so tisti, ki vedo tudi kaj o njenem delovanju. Da bo nevladnost na jugoslovanski način še bolj jasna, si pogledimo sestavo predsedstva Lige. Kajpada gre prvi krog po republiškem ključu — po en delegat SZDL iz vsake republike in avtonomne pokrajine; potem je po en delegat še iz vsake družbenopolitične organizacije na zveznem nivoju ter iz družbenih organizacij in društev (skupno 5). Torej, če gre vse po sreči, je v predsedstvu Lige celo en cel mladinec. No, Liga je bila v mednarodnih sferah, vsaj kakor se da razbrati iz pregleda aktivnosti od oktobra 82, do decembra 83, zelo agilna. Aktivno je bila prisotna na razorožitvenih seminarjih, mirovnihih konvencijah, konferencah... v New Yorku, Ženevi, Firencah, Atenah, Bukarešti, Berlinu, na Dunaju...

Tudi na domačih tleh so Ligo obiskale razne delegacije miru — mongolska, avstralska, japonska, bolgarska... in še in še. Mednarodno delovanje naj bi izhajalo in se prepletalo z delom doma. Liga naj bi pomagala vzgajati narode Jugoslavije v internacionalističnem duhu, pomagala premagovati zapečkarstvo miselnost domorodcev in sooblikovati javno mnenje o dogajanju po svetu. Nema priča njihovega uspeha je večina običajnih smrtnikov, ki sploh ne vedo, da obstaja, še manj pa, s čim se ukvarja. Pri tem pa vso to nemo večino Liga predstavlja in zastopa na mednarodnih mirovnihih srečanjih in seminarjih...!! V zadnjem času se Liga ukvarja tudi s problemi podmladka in mladih. O tem je, med drugim v intervjuju za beograjski »Student« spregovoril tudi sekretar jugoslovanske Lige, Borut Zupan. Povedal je, da je »nesprejemljivo in nedopustno, da Liga združuje tako majhno število mladih«. Kot razlog za tako stanje navaja, »da verjetno taka dejavnost Lige, kakršna je, ni dovolj zanimiva za mlade«. Dodaja tudi, »da kaže, da ni vzpostavljen pravi odnos glede vprašanja miru, varnosti in razoroževanja med Ligo in mladimi«. O tem odnosu so razpravljali tudi na zadnji seji predsedstva in sklenili napraviti prvi korak; dogovorili so se, da bodo ustanovili delovno skupino za proučevanje mirovnihih odklonov in preprečevanje nastajanja novih. Ugotovili so namreč, da se v Sloveniji, da, prav tu, ustanavlja neko al-

ternativno mirovno gibanje, ki naj bi predstavljal opozicijo obstoječemu sistemu, in ki omalovažujoče govori o naši neuvrščeni politiki in o naših oboroženih silah; o teh so se tako nespodobno izražali mladi tudi na javni tribuni v Cankarjevem domu, ki je bila 9. januarja na temo »rakete, oboroževanje, usoda miru«, organizirala pa jo je Liga za mir (slovenski aktiv) skupaj z Marksističnim centrom CK ZKS Ljubljana. Tam je neki mladinec celo predlagal namesto 15. mesečnega vojaškega roka bolj intelektualne kadre v vrstah JLA!

In kdo so ti alternativni zlodeji? Pred približno enim letom se je pri Centru za prostčasne dejavnosti na RK ZSMS formirala delovna skupina za alternativna gibanja, kjer so se začeli zbirati ekologisti in mirovnik. Potem sta se obe skupini, torej ekološka in mirovna, ločili in se je govorilo o delovni skupini za mirovna gibanja. Čez leto in dan pride vse na dan! Skoraj pol leta so potrebovali, da so svoje delovanje osmislili in da se je

rodil program delovne skupine, za katerega pa pravijo, da ni še nič dokončnega. Delovna skupina, v kateri je bilo kakšnih petnajst ljudi, je sodelovala in še sodeluje s slovenskim aktivom Lige za mir, le da kakšnih bistvenih sadov to sodelovanje menda še ni obrodilo. Se še dogovarjajo. Vse to nam da misliti, da je mir v našem družbenem prostoru res abstraktna zadeva.

V zadnjih decembrskih dneh so mirovnik prvici »nastopili« pred javnostjo. Na Plečnikovem trgu pred Maximarketom so postavili mirovni šotor — neke vrste mirovno stojnico. Mimoidoči so se ustavljali pred napis: »za skrajšanje vojaškega roka na 12 mesecev«, »z odprtimi mejami se povezujejo narodi sveta«, seznanili pa so se lahko tudi s podatki, ki so jim povedali, v kolikšni meri je ogrožena njihova lastna eksistenca. Na stojnici so mirovnik delili letake, zbirali pa so tudi podpise somišljenikov in tistih, ki bi bili pripravljeni aktivno sodelovati. Uspeh te bolj kot ne diletantske akcije je močno pre-

Fotografija: Mitja Pelko

senitili. Zbrali so okrog tisoč osemsto podpisov, med njimi pa je bilo sto petdeset ljudi, ki so bili pripravljeni tudi delati. Tako se je pokazalo, da je indiferentnost do vprašanja miru le navidezna, in da obstaja možnost za neinstitucionalizirano mirovno gibanje v Sloveniji, jasno pa je, da smo manifestiranje po naročilu že vsi sili. Do danes se je delovna skupina za mirovna gibanja ali zametek mirovnega gibanja pri nas — kakor se sami imenujejo, že močno številčno okrepila. Na srečanje »ljudi dobre volje« — mirovnikov, ki je bilo konec januarja na Filozofski fakulteti je prišlo okrog sto pripadnikov, že delajo v raznih mirovnihi delavnicah: informacijski, kulturno-umetniški, študijski, agitacijski, orožarski in koordinacijski. Mirovna iniciativa dela tudi že na poljanski gimnaziji, v Radovljici in v Ajdovščini. Vendar so to le kvantitativni podatki, ki nam o idejni naravnosti in ciljih te skupine skoraj nič ne povedo. »Temeljno vprašanje je odnos med institucijo in nastajajočim gibanjem. Jasno je, da se zunaj institucij ne da delovati — vsako javno delovanje je treba prijaviti pri Oddelku za javni red in mir, za odobritev pa je potreben blagoslov institucije.

Važno je, da se samo mirovno gibanje (sedaj še v nastajanju) ne institucionalizira. Pridruži se nam lahko vsakdo, ne glede na to ali je ateist ali teist, mišičnik, politik, umetnik ali kateregakoli drugega poklica, pod pogojem seveda, da je skupni interes tisti, ki ga je med nas pripeljal. Ta skupina nima ne predsednikov ne članov, so le pripadniki, ki glede na sposobnosti in izkušnje opravijo to ali ono delo,« je dejal eden od pripadnikov nastajajočega gibanja. Vprašanje je seveda, ali je mogoče znotraj institucije ohraniti samostojnost in ostati neinstitucionaliziran. Pa pustimo optimistom malo optimizma. Kaj pa cilji delovanja? Kakor pravijo, njihovi cilji niso le opozarjati na nevarnost jedrske vojne, v katero nas sili nebrzdana oboroževalna dirka in solidarizirati se z mirovnimi gibanji po svetu. »Kakor je mednarodna politika povezana z notranjo, tako se mora tudi nastajajoče mirovno gibanje zakoreniniti na domačih tleh. Zato je treba vplivati tudi na to, da se doseže skrajšanje vojaškega roka, da se dokončno odpravi depozit, da se oblikuje nejedrsko območje na Balkanu, da se pacifistom omogoči služenje vojaškega roka na tak način, da ne bodo imeli opravka z orožjem (jehovcem na primer to prepoveduje tudi vera)... da ne bo mir odsotnost vojne, da bo mir svoboda, tista svoboda, ki je omejena s svobodo drugega.«

Hm, očitno tukaj ne gre za nikakršno alternativo v smislu opozicije vladajočemu sistemu, gre pa, če jim bo to uspelo, za alternativo izražanje in manifestiranje svojega prepričanja, alternativno tistemu institucionaliziranemu in po naročilu, kar bo mogoče spet obudilo v ljudeh tisto politično kulturo in izražanje le-te, ki je v latentnem stanju že več kot deset let.

časopiša za kritiko znanosti,

temeljna vsebinska zasnova

pre pragi rojaki!

GLASILA
UNIVERZITETNE KONFERENCE
ZSMS LJUBLJANA IN MARIBOR,
LJUBLJANA Kersnikova 4

Pri oblikovanju temeljne vsebinske zasnove časopisa za kritiko znanosti je UK ZSMS izhajala iz temeljnih ustvarnih načel naše samoupravne socialistične ureditve iz programa in drugih dokumentov ZK in SZDL, iz temeljnih načel Zakona o javnem obveščanju iz programske usmeritve UK ZSMS in iz novinarskega kodeksa.

Osnovni namen Časopisa za kritiko znanosti je vsestransko popolno in objektivno obveščanje študentov in drugih zainteresiranih o dogajanju na področju znanstveno raziskovalnega in pedagoškega dela na univerzah v Ljubljani in Mariboru in o delovanju študentov na tem področju.

Obveščanost, ki jo bomo dosegli s Časopisom za kritiko znanosti omogoča večje angaziranje študentov na področjih znanstveno raziskovalnega dela v družbenopolitičnem in samoupravnem življenju.

V časopisu bodo našle mesto vse znanstveno raziskovalne aktivnosti študentov. S tem, da bo Časopis za kritiko znanosti poročal o delovanju na področju znanstveno raziskovalnega dela, bo omogočil širokemu krogu študentov in drugih zainteresiranih kontrolo nad to dejavnostjo in vpliv nanjo.

Časopis za kritiko znanosti bo vodil takšno uredniško politiko, ki bo čimbolj veren odraz interesov in hotenj angaziranih študentov. Pri tem se Časopis ne bo zapiral v ozke študentske raziskovalne okvire, temveč bo upoštevan celoten kontekst znanstveno raziskovalnih prizadevanj in konkretnega trenutka v družbi.

Časopis za kritiko znanosti bo namenjen

predvsem marksističnemu teoretičnemu in samoupravnemu angaziranju študentov in mlajših teoretskih delavcev na področju znanstveno raziskovalne dejavnosti in v družbi sploh.

Časopis za kritiko znanosti bo spremljal in se zavzemal za realizacijo političnih dogovorov o razvojni orientaciji na področju znanstveno raziskovalnega dela v naši družbi, ki bodo sprejete v okviru SZDL in na področju teorije podpiral akcije Zveze komunistov in drugih naprednih sil v borbi za preseganje starih odnosov na področju znanstveno raziskovalnega dela in za odločilno vlogo neposrednega proizvajalca v družbi nasploh.

Temeljna vsebinska zasnova je bila sprejeta na Konferenci UK ZSMS.

ljani, mati pa predsednica Društva za pomoč židovskim sirotam. Starša sta se dobro razumela, do preprirov skoraj ni prihajalo, razen kadar se je oče slabe volje vrnil iz Beograda. Oče je namreč bil tudi slovenski židovski poslanec na zvezni ravni v Beogradu, kjer pa, po njegovih besedah, ni bilo tako, kot bi moralo biti. No, mati pa je bila tako blaga in mila žena, da ga je z drobnimi ljubeznivostmi hitro spravila v dobro voljo. Tako smo torej lepo živeli vse do vojne, ko so nas okupatorji na vse načine preganjali in zatirali. Ob koncu vojne pa so se širile govorice, da novi režim ne bo milosten do predvojnih bogatašev in tako smo morali bežati. Oče je sicer bil simpatizer naprednih sil, vendar je bil strah pred novo oblastjo premočan in nasedel je kot se kasneje jasno pokazalo, lažnim govoricam. Naselili smo se v Clevelandu in se takoj tvorno in konstruktivno vključili v klub ameriških Slovencev. Domovina je še vedno ostala močno prisotna v naših srcih in vsi smo še nadalje ostali simpatizerji naprednih sil, oče še najbolj, saj je postal celo tajni podporni član Zveze komunistov Amerike. Mati je nas otroke vseskozi vzgajala v slovenskem duhu in tako smo vsaj enkrat tedensko jedli žgance, polento, čevapčiče, ražnjiče in drugo domačo hrano, znamo pa tudi marsikatero domačo vižo zapeti. Skratka, še vedno se počutimo Slovence, čeprav ne živimo več v domovini.

Zakaj vam pravzaprav pišem? Rad bi se naročil na vaš magazin, rad bi v njem sodeloval in če potrebno tudi finančno pomagal. Rad bi si tudi dopisoval z rojaki, nekdanjimi sošolci, pri čemer računam na izdatno pomoč bralcev Tribune. Hodil sem na Klasično gimnazijo, ki se danes bojda imenuje po Ivanu Cankarju, stoji pa še vedno na Šubičevi ulici, vsaj tako so mi pravili tisti, ki so bili v Sloveniji. Rad pa bi tudi obiskal domovino in zato prosim za naslove, vsem pa je v uredništvu na voljo moj, in če boste kdaj potovali v Ameriko, ste dobrodošli. Pričakujem torej veliko pisem, v katerih bom čimveč zvedel o Sloveniji. Tudi Tribuni se bom kmalu ponovno oglasil, tokrat kot sodelavec, saj se v Ameriki v kratkem obetajo volitve predsednika, pri katerih bogati Židje igramo precej pomembno vlogo. Vaš magazin bo tako imel dopisnika iz dobro obveščenih krogov, kar bo gotovo še povečalo krog bralcev. Nasploh imam nekaj dobrih idej, kako izboljšati finančni položaj vašega magazina in ga v kratkem času povzdigniti med vodilne slovenske magazine, morda pa bi namesto ekskluzivnega časnika, ki izhaja občasno, postali dnevnik. No, pa o tem drugič. Glavno je, da smo navezali stike, ostalo pa še sledi. Lepo prosim, če mi pošljete izvod magazina, v katerem bo objavljeno to pismo. Že v naprej hvala in z željami po uspešnem poslovanju vas lepo pozdravljam!

Vedno vaš in z ljubeznijo!
Menahem B. Lajowitz
Cleveland, Ohio USA

Pazite se Carinikov!

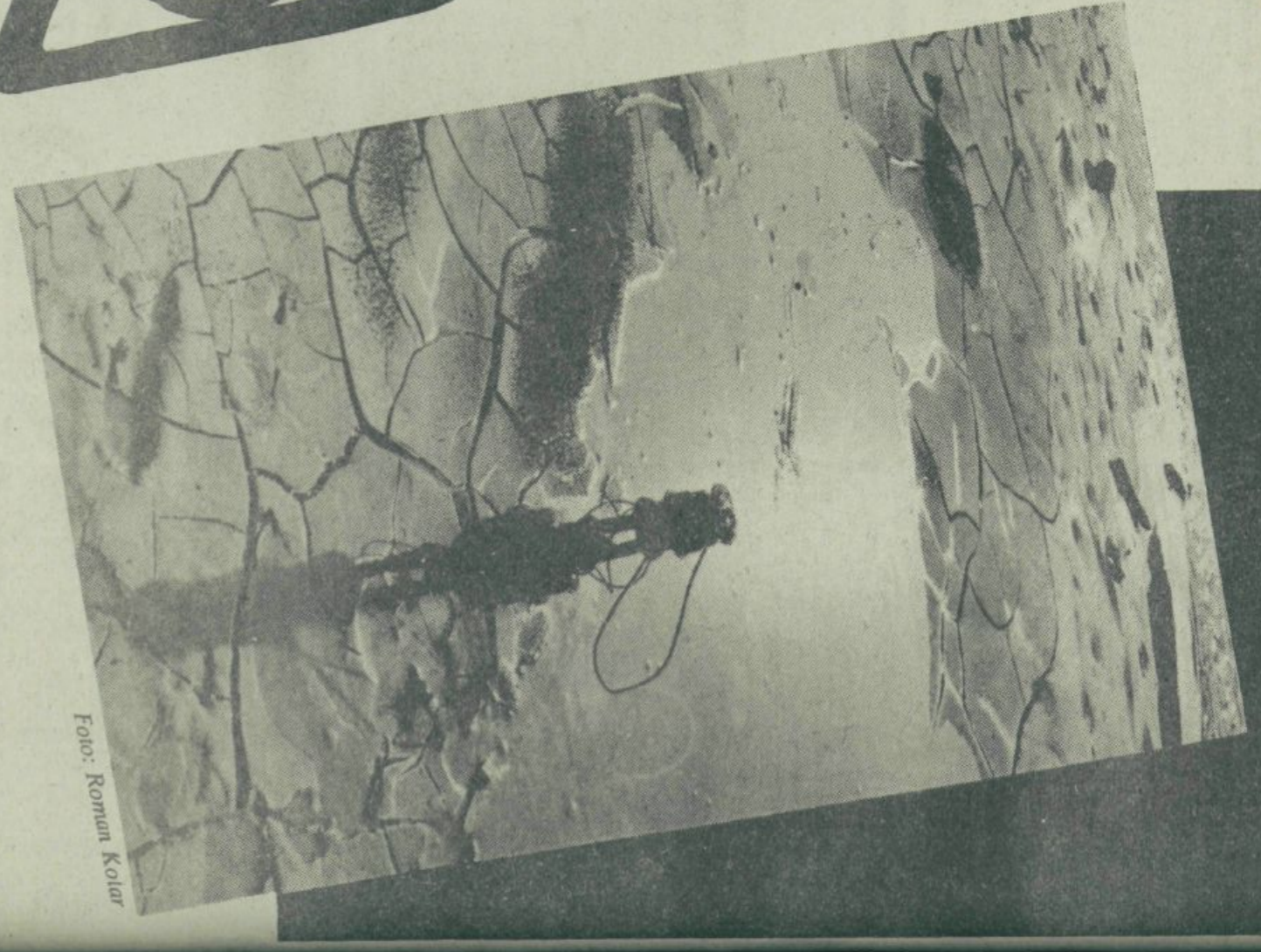
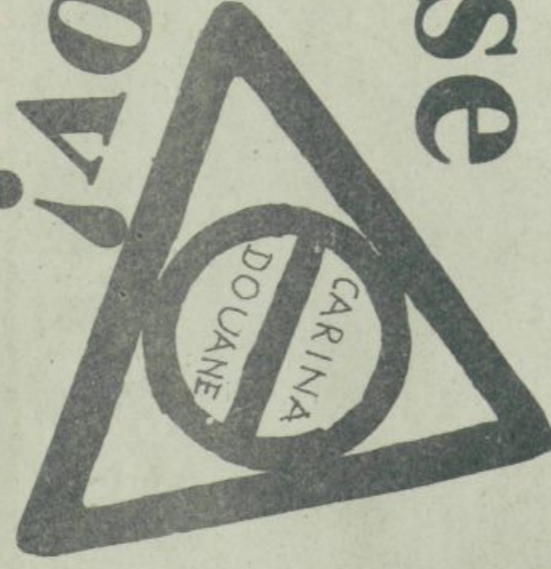

Foto: Romun Kolar

Bračko Pavel
Koseskega 1
Ljubljana

Pritožba (upravni spor) na Vrhovno sodišče
SR Slovenije

Podpisani Bračko Pavel, rojen 18. 10. 1951 v Ljubljani, absolviram umetnostno zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani, se pritožujem proti odločbi Republiškega sekretariata za notranje zadeve v Ljubljani s številko 16/5 -XVII -99.031 z datumom 21. 12. 1983, spodbijam razloge, ki so vodili Mestni sekretariat za notranje zadeve v Ljubljani za odvzem moje potne listine (številka odločbe 10/20 -52 -R/83 z datumom 2. 11. 1983).

Pojasnilo:
Na podlagi česa je ugotovljeno, da varstvo javnega reda zahteva, da se meni odvzame potni list? RSNZ niti z besedo ne omenja podlage za svoje stališče. Ali je petminutno nekoliko neobičajno vedenje lahko razlog, da je ogrožen s tem javni red države?

Kako je mogoče, da državljanu z ustavno pravico do potne listine v naši demokratični državi odvzamejo potno listino brez pojasnila? Ali jaz ne smem vedeti, kakšen dopis je poslala postaja mejne milice Nova Gorica s št. 51/146-83 z dne 14. 9. 1983?

Tožim RSNZ:
Vedno sem potoval v tujino, da sem se duhovno bogatil in plemenitil z ogledi umet-

nostnih galerij in z glasbenimi koncerti, nikoli nisem delal sramote Jugoslaviji v tujini. Depozit sem zavestno negiral zato, ker sem prepričan, da za mednarodni pretok kulture depozit ne velja.

Jugoslavije ne bo rešil depozit, Jugoslavijsko lahko reši samo duhovno spreobrnjenje Jugoslovanov, ponos, samozavest, ne pa denar! RSNZ sploh ne odgovarja na mojo pritožbo ampak se enostavno sklicujem na določbo MSNZ!

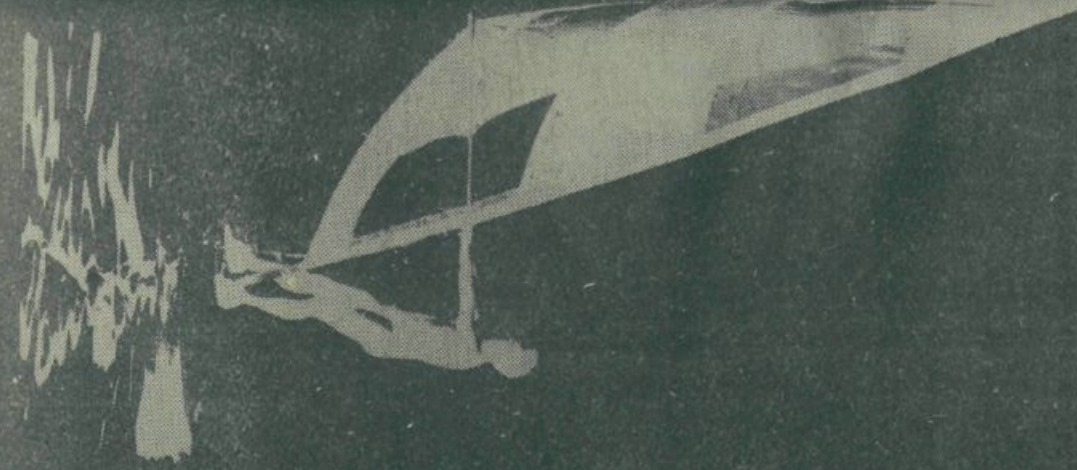
Ali so naši cariniki in miličniki za to, da nam pomagajo, ali zato, da nam delajo težave?

V dokaz, da resnično delam za slovensko kulturo, prilagam potrdilo Republiškega komiteja za kulturo. Zahtevam čimprejšnji odgovor!

Sposoben sem takoj prinesiti seznam podpisov najmanj 20 kulturnih delavcev iz cele Slovenije, ki so pripravljeno zagovarjati tole mojo zadevo!

P.S.: Če bo RSNZ takim neškodljivim, slovenskim ljudem kot jaz, jemali potne liste, potem so možnosti, da bo Jugoslavija propadla.

BRAČKO PAVEL

na bellem nočim

ni glasu
samo tišino
plete veter skózi veje
ni glasu

v želji
se sklanja moj obraz
h gladini vode
po poljub
ni glasu
in misli se izgublajo
v prostoru

iščejo cilj
iščejo glas
iščejo dotik

v posodi čutov je
praznina
čezno je kot struna napeta
želja
po dotiku
ki sproži glas v meni
po glasu
ki se z mojim zlije
v pesem
v pesem vode
v pesem vetra
v pesem močnih rok

BARBARA KASZER

UVOD

Nastopajo: avtorica, T, pojasnjevalec in statisti, med katerimi je najbolj pomembna država.

POJASNJEVALEC: V dobi kulturnega molka, ko se natančno ve, kaj je zaželeno in kaj ne, se je avtorica odločila preživeti in obravnavati zaželeno temo — seks. Izraz kulturni molk ni beseda, ki bi slučajno ušla samocenzuri, kajti pobrana je v kavarni in bi se zlahka proglasila za plagiat. Avtorica ima zato mirno vest, čeprav je zelo plašno bitje in jo preganja paranoja najmanj trikrat na dan.

DRŽAVA: tiho opazuje.

AVTORICA: Obračam se nate, moja velika mati — država, da mi pomagaš premostiti nekatere probleme mojega življenja, ki so ti najbrž že znani, saj bdiš nad menoj celih štiriindvajset ur. Ne bi rekla, da sem hipohonder, toda vsake toliko časa me muči misel, da sem frigidna ali noseča. Predlagam, da začne izhajati še kakšna revija kot sta Reporter, Dvoje, ali da se razširijo rubrike, ki odgovarjajo na taka vprašanja v Jani, Anteni, Nedeljskem itd. Kajti bojim se, a da bi se nezadovoljstvo med ljudmi razširilo še kam drugam, če v postelji ne bodo in ne znajo uživati. Z dobrimi nameni, tvoja hči. Ali morda še kakšna podražitev bencina, kajti gužva na trolah vzpodbudno vpliva na seksualno domišljijo.

T: Avtorica v življenju ni protestirala proti nobeni stvari. Pogumno je prenašala to, da ni dobila vložkov, participacijo na kontracepcijo, oživiljanje feminizma in pojav punka. Bila je lepo vzgojena in prav zato si je izbrala najbolj trapast in edini način protesta — samomor. Ni ji znašalo, čeprav je malo štekala stvari. Mislila je, pa jih bom zajebala. Štirinajst let posedam po teh stolih. Mimogrede, tako jim je vedno govoril ravnatelj šole: da delajo škodo, če se ne učijo, ker bi tam lahko sedel nekdo drug, ki bi to z veseljem počel, pa ne more, kajti danes za pravico do šolanja ni več dovolj samo veselje. In je mislila, da jih bo zajebala vsaj za teh štirinajst let ne glede na to, da so njo za malo več.

POJASNJEVALEC: Danes obstaja manija, da stvari tako zakompliciraš in iztujkaš, da jih živ krst ne zastopi in izpadeš pač pаметen. Moja naloga je, da to v tem tekstu preprečim. Držim se kitajskega pregovora, ki pravi, da je modrec tisti, ki vsako stvar tako pove, da razume vsak kmet. Torej: štekati izhaja iz štekar, slovensko vtičnica, ki je pasiven element pri električni napeljavi. Štekar šteka — prevaja električno šele, ko je vštekan, ko potisnemo vanj vtičak. Šele takrat se mu odpre. Ampak prijateljčki, štekar je po JUS in šteka samo elektriko in še to samo za toliko voltov, kot je predviden. Too much, a ne?

JEDRO:

DRŽAVA: Morali bi jo poslati na MDA ali v vojsko.

POJASNJEVALEC: Na delovni akciji je bila dvakrat, brezuspešen primerček. Disko. Dan, tako grozen, da bi ga bilo treba z zako-

nom prepovedat. Luči, lepljiva telesa, ob katerih mi je samo žal, da ne morem vseh zavesti, izsesati s poljubi. Malo sem zadeta, zato težim. Ustavim se pri T.

Sedi tako, da se mu postavam naravnost med noge, čutim, kako pričnejo drgetati. Primaknem se bliže, ovijem roko okoli njegovega vratu, nogo premaknem še bližje mednožju, gibljem se v ritmu glasbe, sklonim se, da bi mu nekaj šepnila, pa me premami in ga obliznem po vratu. Zdrzne se. Mojega šepeta ne razume, zato se odmaknem in namignem, naj mi sledi. Obstojim v prostoru z ogledali, tako da na enem slonim, v drugem se ogledujem. Vsa v črnem. Življenje ni igra, življenje je boj, zato si bom kupila daljši nož.

slekla v takj ledenici. Kot vedno sem spoznala, da hitro menjam prepričanja. Po uvodu, ki je bil nujen, pojasnim, da se sama ne morem fentat, da pa to hočem. Navdušeno ogledujem svoja bela in tanka zapestja. T se zareži in pove, da če se bo lotil tega, da ne bo rezal ven in se bom imela trikrat čas premisliti, ampak arterijo. Prestaviva to za nedoločen čas in se skušava ogreti s počasnimi dotiki po koži, ki najprej vzbujajo srh, šele kasneje užitek. Zlezeva pod vse tiste prašne odeje in pregrinjala, še vedno v plaščih in zebe me, dokler se njegove roke ne pričnejo premikati hitreje po meni, slečeva se, samo mene se ne da prepričati, da bi sezula škornje. Razjezim se, ker s sunkovito kretnjo strga hlačke s

mil, kot iz papirja, si želite spolnih odnosov, ste skoncentrirani, kajti če medtem mislite, kakšne barve bi moral biti strop, ali kam boste šli na morje, ljubite partnerja. Zarežim se.

T preneha s svojo rekreacijo in me prebode s pogledom. Krhka moška samozavest. Sovražim te, rečem. Zareži se in citira Nietscheja, tebe najbolj sovražim, je reklo železo magnetu, ker me privlačiš, pa me ne moreš pritegniti. Pripravi me do prvih stokov, vzpnem se in z nohti zasekam brazdo v njegov hrbet. Med prsti čutim kapljice krvi na obrazu kľofuto in omotico, ko tonem, tonem, postelja se odmika. Ko se prebudim, sedi v naslanjaju in kadi, opazuje me izpod čela. Reče naj se probam zarežat in poskusim, pa me boli. Vstane, sledim mu z očmi, vsakokrat, ko potegne cigaret in spusti roko, sem na preži, da se požnem s postelje.

Lahko bi ugasnil cigaret na meni. Potem ne jebem in zaprem oči. Ko jih odprem, sedi. Leva roka in noga mi visita s postelje, pokrita sem z rdečim pregrinjalom, ki je velik kontrast beli koži in črnim škornjem. Sveča meče krivenčaste sence po steni in stropu. Oblečem se za prvo silo, ko grem mimo njega, me za hip objame, postojim in poljubi me na čelo. Roka obstane na ramenu, jaz pa stojim, togo, roke ob telešu, sklonjena glava. Iztrgam se iz omotice in grem v kopalnico. Zmočim obraz, z elastiko spnem lasce. Kadim in se opazujem, odprem vodo in pustim, da mi obliva zapestje, zrem svoje tuje poteze, oči, če bi lahko jokala, bi bilo vse drugače, iztulila to mamutsko bolečino, končno nekaj rodila, črn jajce. Nasmehnem se. Dvignem glavo in opazim v ogledalu T. Prične se bližati. Čutim njegovo dihanje, teló tik sebe. Poboža me po vratu. Začutim rezilo, ki se zaje v kožo. Trznem, nisem presenečena. Nekaj hipov se pozna samo črta na vratu, nasmehnem se. Objame me, roka se spusti pod obleko in prsti odstranjujejo improvizirane hlačke, prodirajo vame. Rana se obarva, potem brizgne kri v ogledalo, kaplje meziyo po umivalniku se mešajo z vodo, njegova srajca je prepojena, drsim navzdol, ogledalo se megli, ustnice trepetajo, pridržuje me, prsti se nežno igrajo v meni, čedalje globlje, z vso težo pritiskam nanje, globlje in globlje, neenakomerno diham. Cigaret mi zdrzne iz rok, oprta sem na lijak, glava vsa težka, težja omahuje na njegovo ramo. Drgetam v krču, trudoma odprem oči in šepnem pri... prišlo mi... je...

ZAKLJUČEK: Pojasnjevalec: Avtorica se je pri fuku v škornjih tako prehladila, da je staknila pljučnico in na državne stroške umrla v bolnišnici; pri obdukciji so ugotovili, da je imela na eni strani dva sečevoda, kar bi bil lahko vzrok njenih ravnanj, za katera pa zdaj ne more več odgovarjati.

Država: Izterjala bom štipendijo od ta starih — porokov.

T.: Bila je zatežena pička, kar se pa mene tiče, bi bila lahko še živa.

ANDREJA PLENICAR

šlika v črnem

Fotografija: Miha Pelko

Rečem, če mi je zmožen prerezati žile. Prekrižane noge v škornjih, glava malce postran, njegova roka na moji ritnici. Pokaže vse svoje bele zobe in da naj ljubica malo počaka. Prikimam. Sama v ogledalu. Pozersko. Obliznem ustnice. Spet plesišče, poslanjanje na truplih, spet norenje, šank, pijača, zapirajo. Nekaj norcev mi teži in se slini.

Zapirajo. Punči, dajmo, dajmo. Pride T, ki je našel neko sobo, pravzaprav stanovanje pri nekem tipu. Staro stanovanje z visokimi stropi, velikimi sobami, velikimi posteljami, okni, buržujskimi lestenci, pregrinjali, tepihi. Prava ludnica, samo mrzlo tako, da bi lahko odprli zmrzovalnico. Bila sem prepričana, da me živ krst ne more prisiliti, da bi se

trakei, me trdo drži za zapestje in sploh ne jebe mojega upiranja. Mačka, ki se z mano ne boš igrala. Mene je treba fukat ne pa ljubiti, zabrusim, ker včasih je bilo celo nekaj takega med nama. Dobim svoje, čeprav me boli in se izmikam. Prijem, v katerega so ujete roke popušča, izkoristim priliko in se osvobodim. Poljublja me, sledi mojemu valovanju telesa, zaprem oči in se prepuščam, še isti hip pa se zasadijo njegovi zobje v moj vrat, da skočim pokonci, zakolnem in spet omahnem, ker je z vso silo prodl vame, izkorisčujoč mojo pozo. Nekajkrat premaknem boke, spomnim se na ginekologa, ki me resno sprašuje, vas moti škripanje postelje, veste, mnogim ženskam, imate tanke stene, bože

ZA DRŽAVNIKE, KI PELJEJO NAŠ PLANET K SAMOUNIČENJU

Leta 1969, ob naraščajočih groznjah nuklearne vojne in množičnega nasilja nad človeškimi pravicami, je naš pokojni izvršilni predsednik Jean-Paul Sartre predlagal poseben antiprix. Ta antinagrada naj bi bila podeljena vsako leto in sicer najbolj krvavim nasilnežem nad človeškim dostojanstvom. Sočasno naj bi uvedli še posebno priznanje za plemenita dejanja, ki prispevajo k boljšemu razumevanju med narodi in za tiste, ki trpijo in se borijo za osnovne človeške vrednote.

Sartre je predlagal, da te akcije ne bi vodile ideološke, politične, ali religiozne preference, ampak naj bi bazirala na medsebojnem razumevanju trpečih.

Na idejo, kako izbrati kandidate za anti-priznanje in priznanje je prišel Sartre, ko je obiskal starodavna in manj starodavna bojna polja Črne Gore. Na tem potovanju je slišal za izjavo črnogorskega vojvode in pisca Marka Miljanova, ki je opisoval življenje in običaje albanskih sosedov takole:

Iz svoje trdnjave je mladi Albanec opazoval človeka, ki so ga pregnali sovražniki. Mladi mož je vprašal svojega bolehnega očeta, kaj mu je storiti. Očetov odgovor se je glasil: »Odpri vrata preganjancu in streljal na tiste, ki ga preganjajo«.

Glede na dejstvo, da Sartrova predvidevanja postajajo resnična, zakaj nuklearni samomor nam grozi kot še nikoli doslej, poskušam izpolniti njegovo volilo.

Na osnovi dostopnih faktov, ki jih je peljalo Russelovo razsodišče in s pomočjo svojih prijateljev, sem po svoji vesti izdelal naslednji tristranski seznam. Imena si sledijo po abecednem redu, razen v primeru najbolj nevarnih sovražnikov miru in človeštva, ki so postavljeni na začetek seznama.

ANTIPRIX 1983 za najodkritejše nasilneže nad mirom med narodi in nad ljudskimi ter človeškimi pravicami
 — Predsednik ZDA Ronald Reagen in šef SZ Jurij Andropov, zaradi postavljanja državnih razlogov in kulta vsemogočne države

nad preživetje našega planeta; zaradi nevarne oboroževalne tekme in nuklearne konfrontacije; zaradi izdelave kemičnih in bakterioloških orožij; zaradi zanemarjanja naraščajočega prepada med revnimi in bogatimi narodi.

— Mednarodni monetarni sklad, ki je instrument bogatih dežel proti deležam v razvoju, ki ga je novi venezuelski predsednik dr. Laime Lisinchi označil kot »denarno policijo«. Diktat formule tega sklada pelje zadolžene dežele v poniževalno situacijo, spremeniti morajo svojo konstitucijo, drastično morajo znižati življenjski standard, sprejeti naraščajočo inflacijo in nadaljevati z zniževanjem gospodarske rasti.

— Jurij Andropov zaradi nadaljevanja agresije na Afganistan, zaradi velikega števila vojnih zločinov nad civilnim prebivalstvom, zaradi uničevanja vasi in mest.

— Voditelji Južne Afrike zaradi politike apartheida in zaradi nasilnih akcij nad severnimi sosedi.

— Predsednik ZDA Ronald Reagen zaradi obnovitve 150 let stare ameriške politike pritiska nad karibskim območjem, posebno zaradi invazije na Grenado.

— Voditelji Sirije in Izraela zaradi razdelitve Libanona, vojnih zločinov nad libanonskim prebivalstvom in Palestinci. Oba, Sirija in Izrael sta instrument supersil v njeni borbi za nadzor nad tem strateškim delom sveta.

— Vlado ZRN, Velike Britanije, Francije, Švedske, Nizozemske in Belgije zaradi nezavarovanja pravic zahodnoevropskih emigrantov, 13 milijonov človeških bitij, ki so izpostavljeni naraščajočemu rasizmu.

— General Wojciech Jaruzelski zaradi nadaljevanja svoje vojaške diktature na Poljskem in nasilja nad svobodnimi delavskimi sindikati.

— Kardinal Josef Glemp za ovadbo mladih poljskih katoliških duhovnikov, ki so na strani poljskega naroda, zaradi poniževalnih kompromisov s poljskimi vojaški oblastmi.

— General Pinochet zaradi nadaljevanja represije nad svojo deželo.

— Gvatemalski polkovnik Rodolfo Lobos Zamora zaradi nasilja nad človekovimi pravicami, množičnih pobojev prebivalcev Gvatemale in članov rimskokatoliške cerkve.

— Turški general Evren in njegove civilne lutke zaradi uničevanja demokracije v Turčiji in ogrožanje eksistence Cipra kot neodvisne neuvrščene države.

— Polkovnik Gadafi in francoska vlada zaradi okupacije in razdelitev Čada.

— Filipinska voditeljica Ferdinand in Imelda Marcos zaradi krvavega umora opozicijskega voditelja Benigna in zaradi ostalih nasilnih dejanj.

— Voditelji Iraka in Irana zaradi nadaljevanja nesmiselne vojne med državama in zaradi žrtvovanja tisočih življenj mladih ljudi.

— Voditelji Vietnama zaradi nadaljevanja agresije in okupacije Kambodže.

PRIZNANJE ZA ČLOVEKOLJUBNA IN PLEMENITA DEJANJA V LETU 1983

— Posebnemu komiteju neuvršenih dežel, ki so ga vodili indijski zunanji minister Rao, jugoslovanski zunanji minister Moiso in kubanski zunanji minister Malmierca zaradi uspešnega posredovanja med voditeljem PLO Jaserjem Arafatom in uporabniki iz vrst PLO, ki jih podpira Sirija, in je imelo za rezultat prenehanja prelivanja krvi v Tripolisu.

— Francoskemu predsedniku Mitterandu zaradi uspešnega posredovanja med PLO in Izraelom, zaradi izmenjav 6 izraelskih vojakov za 4600 Palestincev in Libaoncev.

— Izvoljenemu predsedniku Argentine Raulu Alfonsinu zaradi končanja vojaške diktature in za imenovanje posebne komisije za preiskavo o smrti več kot 15.000 ljudi, ki jih je umorila vojaška hunta.

— Atlantskemu svetu, vodeči grupi ameriških zunanjepolitičnih figur iz obeh političnih strank za njihovo poročilo, imenovano Zahodni interesi in ameriška politika opcije v karibskem področju. V tem poročilu je bilo poudarjeno, da so glavni vzroki zmede in krize na tem področju dolgoletna revščina, politična nestabilnost in ekonomske krize v večji meri kot levičarska subverzija.

— Bolivijski sindikalni organizaciji »Central Obrera Boliviana« za njeno ostro kritiko formule Mednarodnega denarnega sklada za Bolivijo in za njeno opozorilo vladi predsednika Silesa Suaza, da delavci ne bodo sprejeli vsiljenega sporazuma, ki ga namerava vlada podpisati z denarnim skladom. Ti sporazumi pomenijo eliminacijo subvencij, zamrznitev plač in 60-odstotno devalvacijo bolivijskega pesa. V nameri utrditi opozicijo proti formuli denarnega sklada, so bolivijski delavci začeli z nizom stavk

— Williju Brandtu, voditelju nemške SDP, za njegovo borbo proti nuklearni blaznosti in za njegovo trdno prepričanje, da je edino razorožitev velesil pot k miru.

— Družbi ABC in njenemu filmu »The day After«, ki je pomagal Američanom dojeti smrtonosne posledice nuklearne vojne.

— Dominikanski vladi za njeno odločno držo, ko je zavrnila ponižujoča priporočila mednarodnega denarnega sklada.

— Juanu Granciscu Fresnu, čilskemu nadškofu, za njegovo peticijo čilski vladi, s katero želi rešiti življenje voditelju čilskih sindikatov Rudolfu Segnelu, ki je vodil gladovno stavko v ječi.

— Nemškemu pisatelju Güntherju Grassu za ponovno ožvitev Goethejevega koncepta nemške kulture, ko svetuje mladim Nemcem, naj ne služijo vojaškega roka vse dotlej, dokler ne bo odstranjeno vse atomsko orožje iz nemške dežele. Isti nasvet je dal svojim sinovom, sinovom svojih prijateljev, ter vsem mladim Nemcem. Nadalje poudarja, da bi morala biti ZRN obvarovana pred uničenjem in pred slabimi voditelji, ki nas peljejo v smртno past.

— Njegovi svetosti imanu Homeiniju za osvoboditev Irana iz objekta vplivov velesil.

— Njegovi eminenci papežu Janezu Pavlu II, za odpuščanje svojemu neuspešnemu atentatorju Mehmedu Aliju Agcu, ki ga je med božičnimi prazniki obiskal v rimskem zaporu Rebibbia.

— Petri Kelly, voditeljici zelenih v ZRN, za borbo, da bi naše mlade generacije imele pravico najti lastno rešitev za probleme, ki jim stoje nasproti.

— Sandru Pertiniju, predsedniku Italije, za njegovo odločno obrambo človekovih pravic v Čilu in Argentini, za njegovo moralno poštenost in pripravljenost povedati italijanskemu narodu o vseh rezultatih, tudi o vlogi italijanskega vojaškega kontingenta v Libanonu.

— Sovjetskemu znanstveniku Vladimirju Vinogradovu in njegovemu ameriškemu kolegu Carlu Saganu za njuno opozorilo, kaj se bo zgodilo z našim planetom v primeru jedrske vojne.

III

Zahteva Russelovega razsodišča spoštovati vse mučenike in žrtve nasilja na svetu v letu 1983

— Russelovo razsodišče se poklanja žrtvam masovnih pobojev v Salvadorju, Gvatemali, Čilu, Urugvaju, Južni Afriki, Libanonu in padlim na bojiščih Iraka, Irana, Afganistana in Indokine.

— Razsodišče se poklanja tudi posameznim mučnikom, kot je Sebastian Acevedo, čilski delavec, ki je napravil samomor, potem, ko je čilska tajna policija CNI zaprla njegovega sina in hčer, in ko je odklonila dajanje kakršnih koli informacij o njej.

— Posebnega poklona je deležna Ana Maria, komandant IMIN v Salvadorju. Po sporočilu vodstva FLMN, jo je kruto umoril Gayetano Carpio Marcial, poznan po svoji dogmatski drži.

Rusdelovo razsodišče pošilja sožalje družinam žrtev sestreljenega južnokorejskega letala.

— Razumemo vse trpeče družine trstotih ameriških in francoskih vojakov, ki so bili ubiti v bombnem napadu v Bejrutu. Njihove vlade so jih poslale v oddaljeni Libanon uničiti odpor tamkajšnjega ljudstva. Lahko bi sledili tudi motivom neznanega šiita, ki je storil herojski samomor, ko je zapeljal kamion s tisočkilogramskim eksplozivom proti sovražnikovim položajem. Imenovanje je religiozni fanatik, toda mi Evropejci ne smemo pozabiti svojih lastnih teorij in praks tiranstva. Srb Stevan Sindjelić je bil eden izmed voditeljev kmečke vstaje proti Turkom. Leta 1809 so turški vojaki prodrli globoko v predor, ki ga je branil Sindjelić s svojimi možmi. Ko je videl, da ne bo mogel odbiti turškega napada, je pognal ves rov v zrak, ter pri tem ubil sebe, svoje borce in napredujoče Turke.

Lahko je obsoditi metodo politične borbe neznanega šiitskega mučenca. Toda kot posameznik zaradi svojega patriotizma, poguma in nesebičnosti spada v ponosno grupo preprostih upornikov, kot so nemški študent Sand, Italijan Orsini, Rusa Zasulić in Perevskaja, Gugliemo Oberdanik, tržaški mučenec, Irca Connolly in Pearce, Gavriilo Princip v Sarajevu ter Jan Pala v Pragi 1968.

— Izrekamo spoštovanje tudi beguncem, ki so morali v minulem letu zapustiti svoje domove, v prvi vrsti Palestincem, mučeniškemu narodu Bližnjega Vzhoda. Ne smemo pozabiti tudi na milijone beguncev iz Indokine. Ne smemo zamažati pred dvema milijonoma Afričanov, ki so bili izgnani iz Nigerije v Gano. Moramo se zavedati tudi situacije v Evropi, exodusa Srbov in Črnogorcev s Kosova.

— Spoštovati moramo tudi politične zapornike po vsem svetu. Naše priznanje sovjetskemu znanstveniku Saharovu in vsem diskriminiranim ljudem po vsem svetu. Russelovo razsodišče tudi ne pozablja na politične zapornike v Jugoslaviji, na mlade Albance s Kosova, ki so obsojeni na dolgoletne zapore, na žrtve med novinarji, kot je na prvem mestu Ranka Čičak.

Vladimir Dedijer, predsednik Russelovega razsodišča

Foto: Roman Kolar

Zahvala

**Od srca se zahvaljujemo vsem
dobrim ljudem, ki so ji skrbno
in ljubeznivo lajšali trpljenje.
Vsem, ki so jo poznali, jo pri-
poročamo v blag spomin.**

Vsi njeni